

Посібник
для батьків
нечуючих дітей

**Порадник
для батьків
нечуючих дітей**

Irish Deaf Society

RITA — Польсько-Американський фонд Свободи
Ірландське товариство глухих
Польське товариство глухих
Українське товариство глухих

Порадник для батьків глухих дітей

Порадник фінансується в рамках програми Польсько-Американського Фонду Свободи «Зміни у регіоні» — RITA, яка реалізується Фондом «Освіта для демократії».

Порадник є частиною проекту «Маю глуху дитину», що реалізується Польським товариством глухих (відділення у Лодзі) спільно з Українським товариством глухих (УТОГ) у Києві на підставі брошури, розробленої Ірландським товариством глухих (IDS). Окрема подяка Елейн Грехан, Керолайн МакГротті, Венді Мюррей молодш., Дейрдрі Брюне-Данн та співробітникам і членам IDS. Дякуємо також батькам глухих дітей за їх безцінний внесок у створення цього порадника.

Українське видання Порадника було підготовлене: з польської сторони Євою Твардовською, Ією Блументаль, з української сторони — Іриною Чепчиною, Наталією Каменською, Наталією Адамюк.

Зверніть увагу на написання слова **«глухий»**. Коли ми вживаємо велику літеру **«Г»**, ми маємо на увазі особу, яка виросла в культурі Глухих. Малу літеру **«г»** використовуємо в разі визначення аудіологічної нездатності особи до повноцінного слухосприймання.

«Глухота — не перешкода
для досягнення успіхів»

Д-р Джон Боско Конама, 2011

Українська дактильна азбука

Аа

Бб

Вв

Гг

Гг

Дд

Ее

Єє

Жж

Зз

Ии

Йй

Іі

Іі

Кк

Лл

Мм

Нн

Оо

Пп

Рр

Сс

Тт

Уу

Фф

Хх

Цц

Чч

Шш

Щщ

Ьь

Юю

Яя

Передмова до українського видання

На сьогодні існує реальна можливість залучення Вас, батьків дитини, яка має певні порушення слуху, до отримання повноцінної інформації шляхом ознайомлення з різноманітними аспектами фізіологічного, медичного, освітнього, культурного спрямування.

Ми намагалися врахувати думку різних фахівців, у тому числі й нечуючих, котрі мають реальний життєвий досвід. У минулому вони так само були дітьми і відчували на собі плюси і мінуси сімейного виховання. Вияв їхніх здібностей, талантів, уподобань реалізується сьогодні в різних галузях освіти, економіки, культури, мистецтва, спорту тощо.

Ви ознайомитеся з ірландським і польським життєвими досвідами, які є актуальними і в українській системі освіти. Отримуючи різнобічну інформацію, остаточний вибір стратегії розвитку нечуючого малюка залишається за Вами.

Завжди пам'ятайте: Ви і Ваша дитина не маєте почувати себе наодинці з труднощами. Стимулюйте спілкування між собою на візуально-жестовій основі, щоб нечуюча дитина не знаходилася у вакуумі, а отримувала максимальну інформацію про оточуючий її світ.

Ми прагнули, аби з цього Порадника Ви почерпнули якнайбільше інформації про світ тиші, в якому перебувають разом із Вашою дитиною мільйони нечуючих людей, і створили їй оптимальні можливості для її ефективної самореалізації.

Українська сторона разом із усіма батьками нечуючих (глухих) дітей висловлює щире подяку за неоціненний вклад у створення Порадника для батьків — координатору проекту «Маю глуху дитину», спеціалісту в галузі жестової мови Польського товариства глухих Єві Твардовській.

Передмова до ірландського видання

Мені дуже приємно, що я можу написати передмову до цієї книжки. Я — глуха дитина чуючих батьків і добре розумію, що батьки можуть мати багато запитань: чи повинні вони вивчати жестову мову; до якої школи записати дитину; чи може глуха дитина стати повноцінним та активним членом суспільства?

Із радістю можу підтвердити, що завдяки підтримці моїх батьків та родини, мені це все вдалося.

Такий Порадник став би у пригоді і моїм батькам тоді, коли я був молодшим, тому що він допомагає сформувати приязне ставлення до Глухих та їхньої суспільної групи, а також робить спробу знайти відповіді на нелегкі запитання.

Порадник, скоріше за все, не відповість на кожне запитання, але, напевно, зможе вказати шлях для Вас та Ваших дітей.

Зараз я вже незалежна Глуха доросла людина. Мої батьки, для яких я назавжди залишуся дитиною, навчили мене споспостерігати за навколишнім світом, сміливо йти вперед і завжди запитувати, якщо щось незрозуміло.

Ірландське товариство глухих відкрите для всіх Ваших запитань, проблем, пропозицій. Наша спільнота — це яскравий приклад розвинутої суспільної групи, яка впевнено прямує до мети і яка не дозволила зіпхнути себе на «запасний шлях».

Створення цього Порадника було б неможливе без фінансової підтримки St. Stephen's Green Trust, а також без співпраці працівників та членів Ірландського товариства глухих. Хочу також подякувати батькам, які взяли участь у створенні цього Порадника.

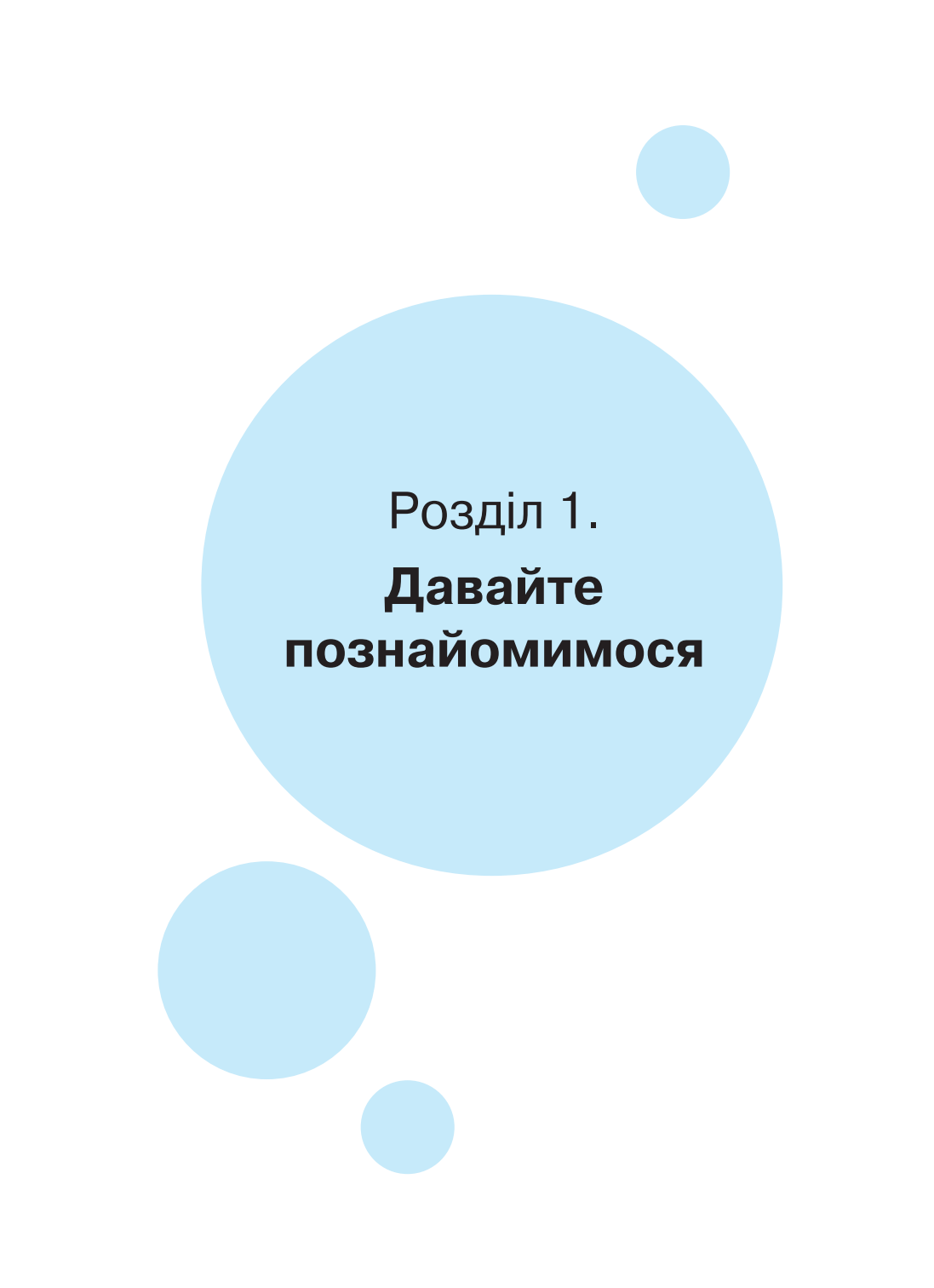
Г. Кевін

Зміст

Розділ 1. Давайτε познайомимося	9
Розділ 2. Рання діагностика	13
Розділ 3. Вибір школи	17
Розділ 4. Підтримка особистого розвитку Вашої дитини	37
Розділ 5. Спільнота Глухих та УЖМ	41
Розділ 6. Побоювання та запитання	45
Розділ 7. Підтримка для батьків та дітей	51
Розділ 8. Медична та соціальна модель глухоти	59
Розділ 9. Їм вдалося!	63
Розділ 10. Короткі визначення	79
Розділ 11. Корисні контакти	85
Розділ 12. Радимо прочитати	103

Розділ 1.
**Давайте
познайомимося**

Насамперед ми хочемо подякувати Вам за час, який Ви присвятите на прочитання цього Порадника. Цілком імовірно, що інформація про те, що Ваша дитина глуха, була для Вас шоком. Так відбувається здебільшого з усіма батьками глухих дітей. З'являються побоювання, що Ваша дитина ніколи не буде чути, а Ви не будете мати можливості спілкуватися з нею. Може бути й так, що Ви ніколи раніше не зустрічали глуху людину і не маєте про це уявлення.

Часом буває і так, що діагноз, який підтверджує глухоту у дитини, сприймається батьками з полегшенням, тому що перед тим вони дуже турбувалися і шукали відповіді на запитання, чому дитина не реагує на їхні голоси та на навколишні звуки. Особливе побоювання викликає ще більш загрозливий діагноз — аутизм чи розумова відсталість. Безумовно, у порівнянні з цим, діагноз глухоти є більш соціально сприйнятливим.

Цей Порадник має переконати Вас у тому, що Ваша дитина виросте щасливою, сильною та активною дорослою людиною, матиме можливість спілкуватися з Вами, а передусім вестиме таке саме життя, як інші люди навколо.

У нашому Пораднику ми постараємося відповісти на запитання, пов'язані з наступними темами:

Рання діагностика

Чим раніше ми зреагуємо, тим легше буде дитині здобувати мовні навички, які дозволять їй вільно спілкуватися та активно навчатися. Детальніше на тему вчасної профілактики Ви прочитаєте **на сторінці 14**.

Мова та спілкування

Ваша дитина повинна мати контакт з якомога більшою кількістю мов. Дуже важливим є і те, щоб дитина вчасно ознайомила з жестовою мовою, вивчення якої пізніше буде для

неї значно легшим завданням. Детальніше на цю тему [на сторінці 52](#).

Технологія

Існує багато високотехнологічних методів, які мають поліпшити слух Вашої дитини. Однак перед тим, як Ви вирішите застосувати один з них, скористайтеся порадами як представників медицини, так і тих людей, що застосовують для поліпшення слухового сприймання конкретні пристрої [на сторінках 53–57](#).

Шукаємо підтримки

Радимо пошукати підтримку у інших батьків глухих дітей. Зверніться до місцевих організацій, що об'єднують Глухих. Якщо Ви не знаєте з чого почати, пропонуємо розділ «Корисні контакти», який допоможе Вам знайти найближчі організації та їхні відділення [на сторінці 86](#).

Учіться безпосередньо у Глухих

Більшість Глухих охоче відповість на Ваші запитання та запропонує Вам щирі і, передусім, практичну допомогу та поради з питань спілкування з Вашою дитиною вдома.

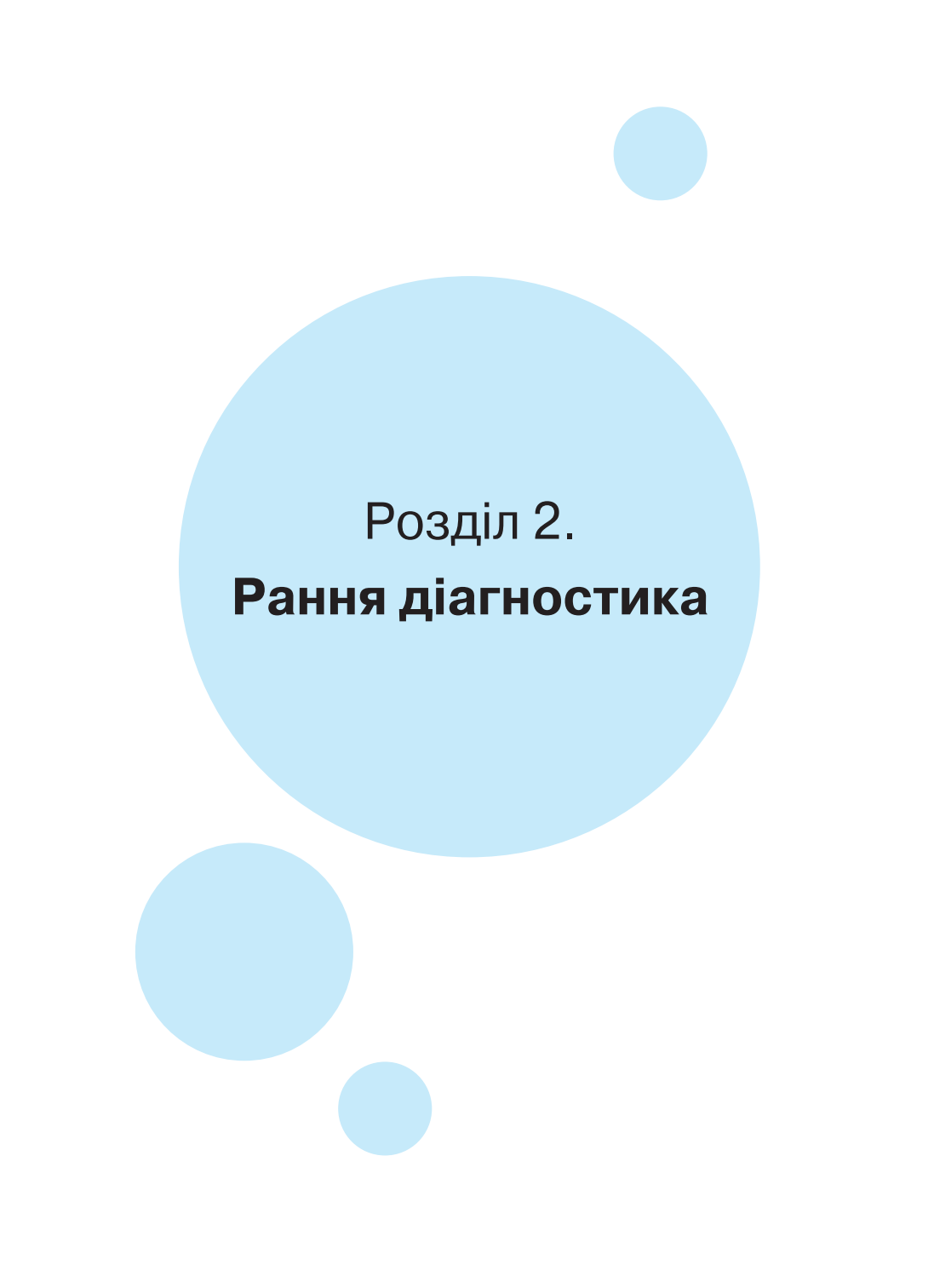
Слухайте свою дитину

Розповідайте своїй дитині про всі значні рішення або зміни, які можуть мати безпосередній вплив на її життя. Постійне спостереження за розвитком дитини полегшить вибір найліпшого для неї шляху.

Ви знаєте, що...?

90% глухих та слабочуючих дітей народжується у чуючих батьків, які ніколи не зустрічалися з Глухою людиною і дуже мало знають про спільноту Глухих.

Розділ 2.
Рання діагностика

Що означає термін «рання діагностика»?

Коли Ви дізнаєтесь, що Ваша дитина не чує, Ви можете зустрітися з терміном «рання діагностика» і розмірковувати, що він означає. А він означає можливість справлятися з глухотою Вашої дитини починаючи з наймолодшого віку. Ви можете почувати себе непевно, не знати який зробити вибір. Пропонуємо, передусім, зробити своєрідну «розвідку», тому що лише вона дозволить Вам прийняти свідомі та засновані на знаннях рішення щодо майбутнього Вашої дитини. Такі дилеми можуть виникати, наприклад, при виборі технології для поліпшення слуху або виборі типу школи.

Чому варто займатися розвитком дитини з найперших років її життя?

Рання діагностика може забезпечити дитині необхідну підтримку, допоможе їй максимально використати свій потенціал.

Рання діагностика:

- допоможе розвитку дитини;
- поліпшить мовні здібності;
- допоможе отримувати гарні результати у навчанні;
- допоможе батькам та дітям розуміти один одного.

Ефективна рання діагностика може дуже допомогти у навчанні, передусім у ранньому дитинстві.

Хто може допомогти?

Глухі

— можуть розповісти Вам про свій власний досвідчасної діагностики та її вплив на їхнє життя.

Вчителі жестової мови

— можуть навчити Вас і Вашу дитину жестової мови так, щоб Ви могли спілкуватися між собою. Це може позитивно вплинути на розвиток дитини.

Аудіолог

— допоможе Вам слідкувати за рівнем слуху Вашої дитини, підібрати пристрої для поліпшення слуху та відповідь на всі Ваші запитання щодо втрати слуху Вашою дитиною.

Логопед

— проведе заняття з розвитку мовлення, якщо вони будуть потрібні.

Психолого-педагогічні консультації та консультації для глухих дітей

— гарантують, що діти із особливими освітніми потребами отримають допомогу та підтримку, яких потребують (список таких організацій Ви знайдете у розділі «Корисні контакти»).

Організації, які підтримують батьків

— організації, які пропонують контакти з іншими батьками, а також підтримку для батьків. Такі осередки діють, наприклад, при школах для глухих.

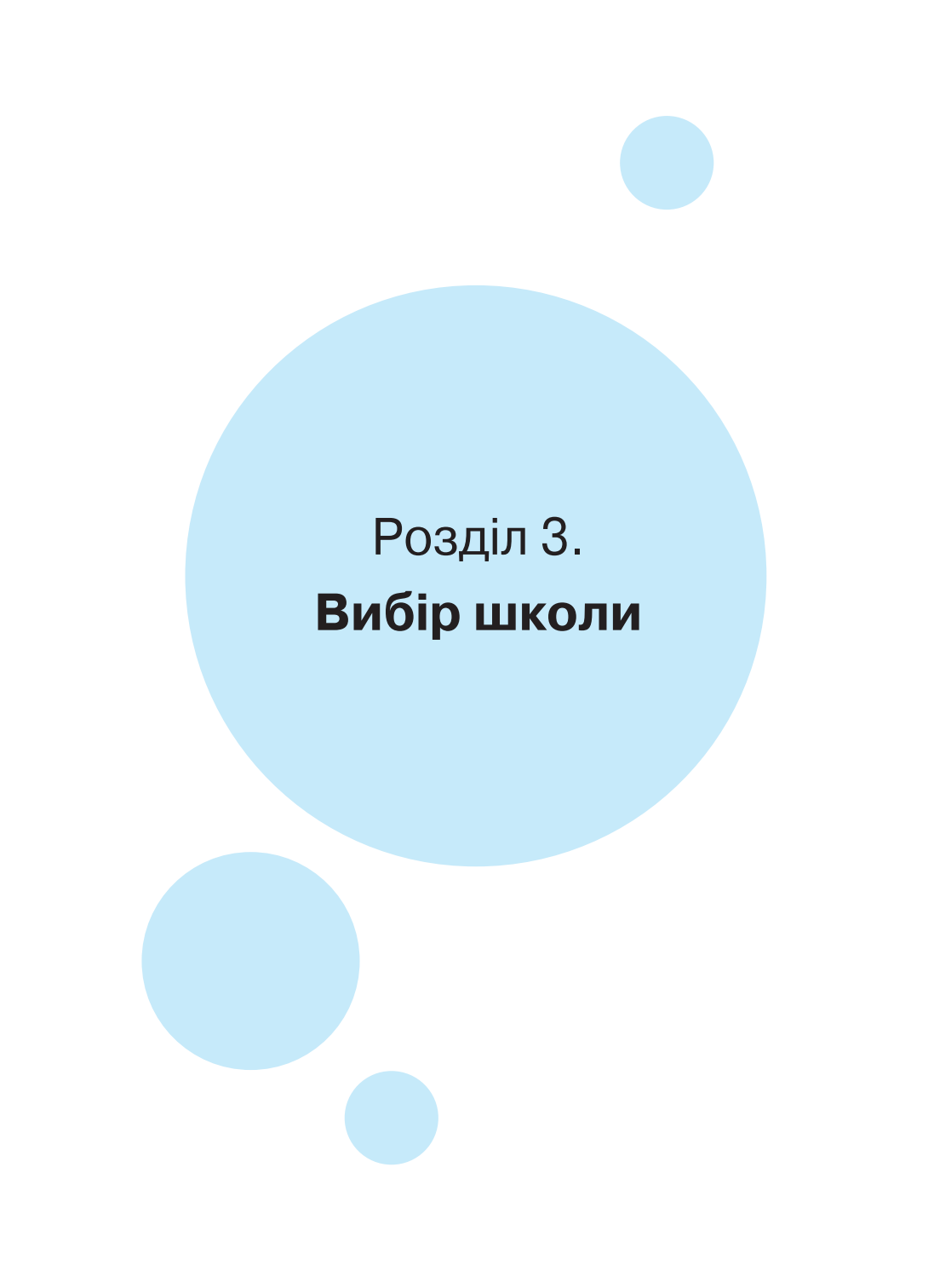
Дошкільні та шкільні заклади для дітей з порушеннями слуху знаходяться в кожному обласному центрі (список закладів у розділах «Дошкільна та шкільна освіта»).

Українське товариство глухих /УТОГ/

— тут Ви зустрінете людей, які допоможуть Вам отримати детальну інформацію щодо організацій, які можуть запропонувати Вам підтримку і які діють недалеко від Вашого місця проживання.

УТОГ є громадською організацією з всеукраїнським статусом, яка здійснює свою діяльність на території України у питаннях соціального захисту та прав інвалідів зі слуху. Відомості про діяльність Товариства, адреси організацій та підприємств УТОГ містяться у розділі «Корисні контакти» та на сайті УТОГ <http://utog.org>

Розділ 3.
Вибір школи

Бути батьками — це покликання. Природним є, що Ви хочете забезпечити своїй дитині якнайліпшу освіту. Освіта Глухих постійно вдосконалюється, а методи навчання змінюються. Існує багато досліджень, які доводять, що найрезультативнішим є двомовний (білінгвальний) метод навчання. На жаль, більшість методичних матеріалів на цю тему доступні, головним чином, англійською мовою. Є також невелика кількість статей, виданих у збірці «Жестова мова і сучасність» лабораторією жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. Список деяких посібників Ви можете знайти в розділі «Варто прочитати».

Двомовне навчання

Двомовне навчання — це метод, який передбачає навчання дітей з використанням двох мов, в нашому випадку української жестової мови (УЖМ) та української словесної (здебільшого писемної) мови. Цей метод рекомендується Українським товариством глухих, Об'єднанням нечуючих педагогів та лабораторією жестової мови Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук і вважається найліпшим методом, тому що глуха дитина навчається за допомогою своєї природної мови. Діти заохочуються до читання міміки обличчя та рухів тіла, тобто вчать жестової мови і набувають цю навичку швидше, ніж вивчення писемної української мови, до якої долучаються трохи пізніше.

Головні переваги двомовного методу:

- навчання зрозумілою, доступною дітям природною мовою;
- цей метод прискорює пізнавальний розвиток і має позитивний вплив на інтелектуальний розвиток;
- допомагає у розвитку навичок писання та читання, що має вплив на добрі результати під час іспитів та тестування.

Рання діагностика, про яку йшла мова на стор. 14, дозволяє переконатися, що завдяки застосуванню білінгвального підходу у розвитку мови Вашої дитини не буде жодної затримки, яка б могла у майбутньому мати негативний вплив на навчання писанню та читанню.

Дошкільна освіта

На сьогоднішній день в Україні діє широка мережа дошкільних закладів та загальноосвітніх спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з порушеннями слуху.

До Вашої уваги пропонується широкий вибір дошкільних навчальних закладів, до яких можна записати дитину молодшого віку. Якщо Ви не можете записати дитину до такого навчального закладу, але хочете мати впевненість, що дитина навчиться мови перед тим, як піде до початкової школи, Вам залишається навчити дитину жестової мови самостійно. Це вимагає від Вас знання жестової мови. Навчитися жестової мови Вам можуть допомогти в Українському товаристві глухих та інших організаціях та фондах, що об'єднують Глухих та працівників, які їм допомагають. Велику допомогу можуть Вам запропонувати і самі Глухі. Список організацій, де можна навчитися української жестової мови Ви знайдете у розділі «Корисні контакти».

Дошкільні заклади для дітей з порушеннями слуху

(станом на 01.01.2015 р.)

Автономна Республіка Крим

Дошкільне відділення РУЗ «Сімферопольська республіканська загальноосвітня школа-інтернат № 2 I—III ступенів Міністерства освіти і науки АРК»

95017, м. Сімферополь, вул. Федька, 4/29, тел.: 25-82-77

Дошкільне відділення РУЗ «Феодосійська загальноосвітня школа-інтернат №2 I—III ступенів Міністерства освіти і науки АРК»

98100, м. Феодосія, вул. Револуційна, 6, тел.: 3-04-10

Дніпропетровська область

Дошкільний заклад № 238

50096, м. Кривий Ріг, вул. Ватутіна, 61-а, тел.: 53-41-27

Комунальний комбінований дошкільний навчальний заклад № 264

50008, м. Кривий Ріг, вул. Тимка, 30, тел.: 64-40-30

Донецька область

Макіївський дошкільний заклад для дітей з порушеннями слуху

86133, м. Макіївка, вул. Цюлковського, квартал Хімік, тел.: 5-87-11

Донецький дитячий дошкільний заклад № 237 «Іскорка» (сурдологічна група)

83052, м. Донецьк, вул. Бурденко, 31-а, тел.: 94-13-62

Житомирська область

Дошкільний навчальний заклад № 33

10010, м. Житомир, вул. Толстого, 4-а, тел.: 34-05-28

Закарпатська область

Ужгородська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів для глухих дітей

88017, м. Ужгород, вул. Салтикова-Щедріна, 34, тел.: 64-15-24

Запорізька область

Дошкільне відділення Кам'янської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату для дітей з порушеннями слуху

м. Запоріжжя, вул. Будьонного, 6-а, тел.: 224-92-23

Запорізький навчально-реабілітаційний центр «Джерело»

69034, м. Запоріжжя, вул. Червонополяньська, 2, тел.: 65-23-09

Київська область

Білоцерківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-II ступенів (дошкільна група)

09113, Київська обл., м. Біла Церква,

бульвар 50-річчя Перемоги, 90, тел.: (04563) 6-15-13,

e-mail: bc-internat@yandex.ru, julana140266@mail.ru

веб-сторінка: <http://bc-internat.at.ua/>

Дошкільний навчальний заклад № 485 комбінованого типу з групами для дітей з порушеннями мовлення

02154, м. Київ, вул. Ентузіастів, 13-б,

тел.: (044) 295-17-31, email: dnz.485@ukr.net

Дошкільний навчальний заклад № 582 компенсуючого типу для дітей з порушеннями слуху

02002, м. Київ, вул. Флоренції, 3,

тел.: (044) 517-16-34, 516-49-19, email: dnz582@i.ua

Кіровоградська область

Навчально-виховне об'єднання «Спеціальна загальноосвітня школа-дитячий садок для дітей з порушеннями слуху»

25001, м. Кіровоград, вул. Куроп'ятникова, 19, тел.: 23-03-27

Львівська область

Дошкільний навчальний заклад компенсуючого типу № 35 Львівської міської ради Сихівського району

79026, м. Львів, вул. Карманського, 7, тел.: 27-04-467

Миколаївська область

Миколаївська спеціальна загально-освітня школа-інтернат I-III ступеню № 6

54049, м. Миколаїв, вул. Рибна, 95, тел.: (0512) 58-93-11.

Одеська область

Одеський спеціалізований садок-ясла № 113

65080, м. Одеса, вул. Космонавтів, 5-а, тел.: 66-50-87

Дошкільне відділення при Болградській спеціальній школі-інтернаті для дітей з порушеннями слуху

68700, м. Болград, вул. Радянської армії, 187, тел.: 4-32-23

Полтавська область

Полтавський навчально-реабілітаційний центр Полтавської обласної ради

36040, м. Полтава, вул. Героїв Сталінграда, 16,
тел.: (05322) 66-06-42, 66-06-41

Дошкільний навчальний заклад «Ясла-садок» комбінованого типу № 32

Кременчуцької міської ради Полтавської обл.

39617, м. Кременчук, вул. Шевченка, 66/2, тел.: (05366) 2-11-36

Рівненська область

Спеціальний дошкільний будинок дитини

33010, м. Рівне, вул. Олександра Олеся, 16, тел.: 63-58-31

КЗ «Острозька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I–III ступенів» Рівненської обласної ради

35801, Рівненська обл., м. Острог, вул. Івана Вишенського, 42,
тел.: (3654) 2-39-40, ostroh_school@i.ua

Тернопільська область

Тернопільський дитячий дошкільний навчальний заклад для дітей з порушеннями слуху

46011, м. Тернопіль, вул. Лесі Українки, 10, тел.: 24-23-43

Харківська область

Комунальний заклад «Харківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат 1-Ш ступенів № 6» Харківської обласної ради

61089, м. Харків, вул. Франтішека Крала, 49,
тел./факс: 93-50-98, 94-18-57

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 240 комбінованого типу»

Харківської міської ради

61089, м. Харків, просп. Косіора, 174-а, тел.: 93-61-42

Комунальний заклад «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс» Харківської обласної ради

61174, м. Харків, вул. Архітекторів, 36-а, тел.: 338-70-60

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 290 комбінованого типу»

Харківської міської ради

61018, м. Харків, вул. 23 Серпня, 63-а, тел.: 343-06-33; 343-30-44

Херсонська спеціальна загальноосвітня школа-садок-інтернат I-ступеня № 29 Херсонської міської ради

73028, м. Херсон, вул. 28 Армії, 21

Хмельницька область

Хмельницька спеціальна загальноосвітня школа № 33 (наявна дошкільна група)

29000, м. Хмельницький, вул. Завадського, 8/1, тел.: 65-05-47

Кам'янець-Подільський багатопрофільний навчально-реабілітаційний заклад

32316, м. Кам'янець-Подільський, вул. Суворова, 22, тел.: 2-15-89

Шепетівський загальноосвітній пансіон I—III ступенів (сурдокласи)

30400, м. Шепетівка, пр. Миру, 27, тел.: 5-27-43

Новоушицька школа-інтернат для глухих дітей (наявна дошкільна група)

32600, Хмельницька обл., смт. Нова Ушиця, вул. Франка, 2, тел.: 2-11-64

Черкаська область

Комунальний заклад «Черкаський навчально-реабілітаційний центр «Країна добра Черкаської обласної ради»

18030, м. Черкаси, вул. Подолинського, 11/1, тел.: (0472) 73-20-03

Уманський дитячий будинок для дітей дошкільного віку

20300, м. Умань, вул. Малофонтанна, 8-а, тел.: 5-20-39

Дитячий садок-ясла № 62 «Казка» комбінованого типу
18030, м. Черкаси, вул. Петровського, 204, тел.: 73-16-97

Чернігівська область

**Сосницька школа для дітей з порушеннями слуху
(дошкільна група)**

16100, Чернігівська обл., смт. Сосниця, вул. Покровська, 1,
тел.: 2-16-72

**Чернігівська спеціальна загальноосвітня школа для дітей
з порушеннями слуху (дошкільні групи)**

14005, м. Чернігів, вул. П'ятницька, буд. 69-а, тел.: 2-30-41

Чернівецька область

**КЗОНЗ «Чернівецький обласний
навчально-реабілітаційний центр № 1**

58022, м. Чернівці, вул. Фрунзе, 6, тел.: (03722) 3-62-65

**КЗ «Чернівецька спеціальна загальноосвітня
школа-інтернат №2**

58000, м. Чернівці, вул. Гете, 1,
тел. (0372) 52-67-36, 52-67-28

Школи

В Україні на сьогоднішній день існує 55 спеціальних шкіл та шкіл-інтернатів для дітей з порушеннями слуху. Це навчальні заклади різного рівня навчання: від початкової школи до професійних шкіл. У деяких з них вчителі використовують українську жестову мову, в інших навчання відбувається за допомогою української мови з додатком дактилю, ще інші пропонують словесний метод навчання. Є й такі школи, де навчаються, передусім, слабочуючі діти.

Загальноосвітні школи

Можна зрозуміти батьків, які не хочуть віддавати свою дитину до школи, що знаходиться далеко від їхнього дому і тому вирішують записати дитину до місцевої загальноосвітньої школи. У такій школі глухі та слабочуючі діти навчаються в одному класі з чуючими дітьми за системою інклюзії. Проте інклюзивне навчання потребує відповідної підготовки педагогів, які працюватимуть з таким класом, а також певного педагогічного супроводу дітей з порушеннями слуху. На жаль, в Україні це питання практично невирішене через відсутність належного фінансування. Тому навчання у загальноосвітній школі може бути для глухої дитини дуже нелегким, адже в класі, де є ще 30 чуючих учнів, учитель не має можливості приділити дітям з проблемами слухового сприймання відповідну увагу.

Над цим варто поміркувати перш, ніж записувати дитину до загальної школи:

- Дізнайтеся чи школа, до якої Ви хочете записати дитину, пропонує допомогу асистента, додаткові заняття, індукційну петлю (пристрій, який посилює звуки через слухові апарати), вчителя-помічника.
- Вчителі в загальноосвітніх школах можуть бути підготовленими до навчання глухої або слабочуючої дитини. Необхідно також переконатися у тому, що вчителі поінформовані про спеціальні потреби Вашої дитини.

- Ваша дитина може потребувати додаткової підтримки у соціальній сфері, щоб уникнути можливої ізоляції у колективі чуючих однолітків. Можлива також ситуація, в якій Ваша дитина буде єдиною глухою дитиною в класі, а може навіть у школі. Важливо також, аби вчителі володіли інформацією щодо особливих потреб глухої дитини (посадити такого учня за першу парту, говорити йому виразно, з чіткою артикуляцією, не повертатись до нього спиною тощо) і мали доброзичливе ставлення до неї.

Автономна республіка Крим

Сімферопольська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів № 2

95017, м. Сімферополь, вул. Федько, 4/29, тел.: 25-82-77

Феодосійська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів № 2

98100, м. Феодосія, вул. Революційна, 6/8, тел.: 3-04-70

Вінницька область

Вінницька загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів для дітей з порушеннями слуху з дошкільним відділенням

21030, м. Вінниця, просп. Юності, 53-а, тел.: 46-16-38

Кисляцька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для слабочуючих дітей

23726, Вінницька обл., Гайсинський р-н, с. Кисляк, вул. Жовтнева, 55, тел.: 2-18-12

Піщанська спеціальна школа-інтернат для глухих дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

24700, Вінницька обл., смт. Піщанка, вул. Щорса, 79, тел.: 2-10-29

Волинська область

Володимир-Волинська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів для глухих дітей

44700, м. Володимир-Волинський, вул. Віленська, 2, тел.: 2-05-98

Дніпропетровська область

ОКЗО Дніпропетровський навчально-реабілітаційний центр для дітей з порушеннями слуху

49051 м. Дніпропетровськ, вул. Косіора, 54,
тел.: (0562) 27-16-08, 34-41-65

Комунальний заклад освіти «Багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр «Сузір'я» Дніпропетровської обласної Ради

50031, м. Кривий Ріг, вул. Тухачевського, 9,
тел.: (0564) 66-10-29, 66-12-40

Комунальний заклад освіти «Багатопрофільний навчально-реабілітаційний ресурсно-методичний центр корекційної роботи та інклюзивного навчання Дніпропетровської обласної Ради

49005, м. Дніпропетровськ, вул. Ляшка-Попеля, 1,
тел.: (0562) 47-09-13

Комунальний заклад освіти «Навчально-реабілітаційний центр № 10 Дніпропетровської обласної Ради

49006, м. Дніпропетровськ, вул. Філософська, 29,
тел.: (0562) 42-36-51

Донецька область

Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат №20 для дітей зі зниженим слухом м. Донецька

83092, м. Донецьк, вул. Полоцька, 7-а, тел.: 223-88-22

Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат №20 I-II ступеня для нечуючих дітей м. Донецька

83114, м. Донецьк, вул. Університетська, 94, моб.
тел.: (095) 870-77-36

Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступеня для слабочуючих дітей м. Маріупіля та відділення дитячої дошкільної установи

87554, м. Маріуполь, вул. Осовіахіма, 11, тел.: 34-44-00

Донецька вечірня (змінна) школа № 1 Донецької міської ради Донецької області (спеціальний клас)

83086, м. Донецьк, вул. Челюскінців, 49

Житомирська область

Комунальний заклад «Березівський навчально – реабілітаційний центр» Житомирської обласної ради

12411, Житомирська обл., Житомирський р-н,
с. Березівка, вул. Бушуєва, 6, тел.: (0412) 49-06-48, 49-07-16

Комунальний навчальний заклад «Житомирська спеціальна загальноосвітня школа – інтернат I-III ступенів № 2» Житомирської обласної ради

10007, м. Житомир, проїзд професора Арциховського, 8,
тел.: (0412) 42-95-07

Закарпатська область

Ужгородська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів для глухих дітей

88017, м. Ужгород, вул. Салтикова-Щедріна, 34, тел.: 64-15-24

Хустська спеціальна загальноосвітня I—II ступенів школа-інтернат для дітей зі зниженим слухом

90400, Закарпатська обл., м. Хуст, вул. Карпатської Січі, 48,
тел.: 4-43-66

Запорізька область

Запорізький навчально-реабілітаційний центр «Джерело»

69034, м. Запоріжжя, вул. Червонополянська, 2,
тел.: 65-57-05

Кам'янська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для слабочуючих та пізнооглухих дітей

71612, Запорізька обл., Василевський р-н,
с. Кам'янське, вул. Семеренка, 1, тел.: 9-84-68

Івано-Франківська область

Спеціальна загальноосвітня школа 1-3 ступеня № 2

77301, Івано-Франківська обл., м. Калуш,
вул. С. Бандери, 22, тел.: (0272) 6-29-31, internat2@ukr.post.ua

Калуська спеціальна загальноосвітня школа 1-3 ступеня № 1

77300, Івано-Франківська обл., м. Калуш, вул. Львівська, 12,
тел.: (0272) 6-32-08, internat2008@meta.ua

Київська область

Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів № 6 для глухих дітей

04123, м. Київ, вулиця Світлицького, 31/7,
тел.: (044) 434-57-66, e-mail: definternat6@ukr.net

Спеціальна середня загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів №9 для дітей зі зниженим слухом

03127, м. Київ, вулиця Сеченова, 9, тел.: (044) 257-50-15,
e-mail: internat9@e-mail.ua, sch9@sch-9.edu.kiev.ua
веб-сторінка: <http://www.school9.cc.ua/>

Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів №18 для слабочуючих дітей

02218, м. Київ, бульвар Перова, 23,
тел.: (044) 542-46-06, e-mail: internat18@i.ua

Білоцерківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I—II ступенів для глухих дітей

09113, Київська обл., м. Біла Церква,
бульвар 50-річчя Перемоги, 90, тел.: (04563) 6-15-13,
e-mail: bc-internat@yandex.ru, julana140266@mail.ru
веб-сторінка: <http://bc-internat.at.ua/>

Загальноосвітній навчальний заклад II-III ступенів «Вечірня (змінна) спеціальна школа №27 для молоді з особливими потребами»

04080, м. Київ, провулок Цимлянський, 2
тел.: (044) 417-24-48, email: vzsh27@bigmir.net

Кіровоградська область

Новомиргородська загальноосвітня спеціальна школа-інтернат I—III ступенів для дітей з вадами слуху

26000, Кіровоградська обл., м. Новомиргород,
вул. Маяковського, 18, тел.: (0256) 2-25-53

НВО № 3 «Спеціальна загальноосвітня школа I-III ступенів — дитячий садок» для дітей з вадами слуху

25001, м. Кіровоград, вул. Куроп'ятникова, 19,
тел.: (0522) 33-93-27

Луганська область

Червонопартизанська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для слабочуючих дітей

94830, Луганська обл., м. Червонопартизанськ,
вул. Гагаріна, 25, тел.: 7-19-44

Сватівська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для глухих дітей

92600, Луганська обл., м. Сватово, вул. Водоп'янова, 2,
тел.: 3-28-04

Луганська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для глухих дітей

91034, м. Луганськ, вул. Ватутіна, 67-а, тел.: 46-60-20

Львівська область

Підкамінська загальноосвітня спеціальна школа-інтернат I—III ступенів для дітей зі зниженим слухом

80670, Львівська обл., Бродівський р-н, смт. Підкамінь,
вул. Незалежності, 53, тел.: 3-12-34

Львівська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат Марії Покрови для глухих дітей

79010, м. Львів, вул. Личаківська, 35, тел.: 75-50-71

Жовківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для дітей з вадами слуху

80300, Львівська обл., м. Жовква, вул. Є. Коновальця, 3-а,
тел.: 2-16-89

Миколаївська область

Миколаївська спеціальна загально-освітня школа-інтернат I-III ступеню № 6 Миколаївської обласної ради

54049, м. Миколаїв, вул. Рибна, 95. тел. (0512) 58-93-11.

Одеська область

Болградська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для глухих дітей

68702, Одеська обл. м. Болград, вул. Радянської Армії, 187,
тел.: 4-32-23

**Одеська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
I-II ступенів № 97 для дітей зі зниженим слухом**

65037, м. Одеса, вул. 411 батареї, 2, тел.: 44-54-12

**Одеська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
I-III ступенів № 91 для глухих дітей**

65016, м. Одеса, вул. Репіна, 1, тел: 63-02-42

Полтавська область

**Миргородська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
I-III ступенів для дітей зі зниженим слухом**

Полтавська обл., м. Миргород, вул. Старосвітська, 52/15,
тел.: (05322) 5-23-51, internatbz@ukr.net

**Полтавська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
для глухих дітей I—III ступенів**

36023, м. Полтава, вул. Станіславського, 6,
тел.: (05322) 58-35-00, завуч 58-93-85, spec_internat@mail.ru

Рівненська область

**КЗ «Острозька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
I—III ступенів» Рівненської обласної ради**

35801, Рівненська обл., м. Острог, вул. Івана Вишенського, 42,
тел.: (3654) 2-39-40, ostroh_school@i.ua

Сумська область

**Лебединська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
для дітей з вадами слуху**

42200, Сумська обл., м. Лебедин, вул. Маршала Рибалка, 33,
тел.: 2-25-05

**Косівщинська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
для слабочуючих дітей**

42342, Сумська обл., с. Косівщина, вул. Шкільна, 6,
тел.: 29-43-75

Тернопільська область

**Тернопільська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
для дітей зі зниженим слухом**

46011, м. Тернопіль, вул. Лесі Українки, 9-а, тел.: 24-30-62

Теребовлянська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для глухих дітей I—III ступенів

48100, Тернопільська обл., м. Теребовля, вул. залізнична, 8,
тел.: 2-10-43

Харківська область

Харківська спеціальна вечірня загальноосвітня школа II-III ступенів № 23 Харківської міської

61052, м. Харків, вул. Чоботарська, 51, тел.: 712-44-84

Комунальний заклад «Харківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат 1-Ш ступенів № 6» Харківської обласної ради

61089, м. Харків, вул. Франтішека Крала, 49,
тел.: 93-50-98, 94-18-57

Комунальний заклад «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс» Харківської обласної ради

61174, м. Харків, вул. Архітекторів, 36-а, тел.: 338-70-60

Херсонська область

Херсонська спеціальна загальноосвітня школа-садок-інтернат I ступеня № 29 для слабочуючих дітей

73028, м. Херсон, вул. 28 Армії, 21

Херсонська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів Херсонської обласної ради

73000, м. Херсон, вул. Петренко, 77, тел.: 49-50-60

Хмельницька область

Кам'янець-Подільський багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр

32316, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. Суворова, 22, тел.: 2-15-89

Новоушицька школа-інтернат для глухих дітей

32600, Хмельницька обл., смт. Нова Ушиця, вул. Франка, 2,
тел.: 2-11-64

Хмельницький спеціальний загальноосвітній навчально-виховний заклад «Школа — дитячий садок» для дітей з порушеннями слуху

29013, м. Хмельницький, вул. Завадського, 8/1, тел.: 65-05-47

Шепетівський загальноосвітній пансіон I—III ступенів
30400, Хмельницька обл., м. Шепетівка, просп. Миру, 27,
тел.: 5-27-43

Черкаська область

Черкаська спеціальна загальноосвітня школа I—III ступенів № 37 для дітей з вадами слуху

18030, м. Черкаси, вул. Подолинського, буд. 11/1,
тел.: 43-42-63

Корсунь-Шевченківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів для слабочуючих дітей

19400, Черкаська обл., м. Корсунь-Шевченківський,
вул. Кірова, 75, тел.: 2-31-49

Чернігівська область

Чернігівська спеціальна загальноосвітня школа I—III ступенів для дітей з вадами слуху

14005, м. Чернігів, вул. П'ятницька, 69-а, тел.: 2-30-41

Сосницька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для слабочуючих дітей

16100, Чернігівська обл., смт. Сосниця, вул. Покровська, 1,
тел.: 2-16-72

Чернівецька область

КЗОНЗ «Чернівецький обласний навчально-реабілітаційний центр № 1»

58022, м. Чернівці, вул. Фрунзе, 6, тел.: (03722) 3-62-65

КЗ «Чернівецька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат №2»

58000, м. Чернівці, вул. Гете, буд. 1,
тел.: (0372) 52-67-36, 52-67-28

Навчання у вищих навчальних закладах

За клопотанням УТОГ у вищих навчальних закладах України створюються спеціальні групи для навчання осіб з порушеннями слуху, надаються послуги перекладачів жестової мови, створюються умови для проходження виробничого навчання та навчальної практики. Також надається матеріальна допомога як студентам, так і самим навчальним закладам.

Навчальні заклади III – IV рівнів акредитації

1. Київський національний університет технологій та дизайну.

Спеціальності: Економіка підприємства. Швейні вироби.
Форма навчання: денна.
Адреса: 01011, м. Київ, вул. Немировича-Данченка, 2

2. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут».

Спеціальності: Інформатика та обчислювальна техніка.
Комп'ютерна інженерія.
Форма навчання: денна.
Адреса: 03056, м. Київ, проспект Перемоги, 37

3. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Інститут корекційної педагогіки та психології.

Спеціальність: Корекційна освіта.
Форма навчання: денна та заочна.
Адреса: 01130, м. Київ, вул. Пирогова, 9

4. Відкритий Міжнародний Університет розвитку людини «Україна».

Спеціальність: 33 найменування різного профілю.
Примітка: університет має представництва у 23 регіонах України, які здійснюють навчання інвалідів. Консультації про вступ можна одержати в обласних організаціях УТОГ за місцем проживання абітурієнта.

Адреса: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23.

5. Національна металургійна академія України.

Спеціальність: Комп'ютерні науки. Форма навчання: денна.

Адреса: 49600, м. Дніпропетровськ, пр. Гагаріна, 4.

6. Миколаївський професійний ліцей торгівлі та ресторанного сервісу

54003, м. Миколаїв, вул. Маршала Василевського, 40,

тел. (512) 24-03-86.

7. Відокремлений структурний підрозділ «Професійно-технічне училище № 4 Миколаївського комплексу Національного університету «Одеська юридична академія».

54038, м. Миколаїв, вул. Карпенко, 18, тел. (0512) 34-10-79.

Навчальні заклади I—II рівнів акредитації

8. Державний вищий навчальний заклад «Київський коледж легкої промисловості»

Спеціальність: Швейне виробництво

Спеціальність: Виготовлення виробів із шкіри

Термін навчання — 4 роки на базі неповної середньої освіти.

Форма навчання: денна.

Адреса : м. Київ, вул. Івана Кудрі, 29, телефон: (044) 529-14-33

9. Донецький технікум промислової автоматики.

Спеціальність: Обслуговування комп'ютерних та інтелектуальних мереж.

Термін навчання — 5 років на базі неповної середньої освіти.

Форма навчання: денна.

Адреса: 83055, м. Донецьк, вул. Горького, 163.

10. Житомирський технологічний коледж.

Спеціальність: Слюсар-електрик з ремонту електрообладнання побутових машин та приладів.

Термін навчання — 3 роки на базі неповної середньої освіти.

Форма навчання: денна.

Адреса: 10029, м. Житомир, вул. Московська, 43.

11. Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва.

Спеціальність: Артист циркового відділення.

Форма навчання: денна.

Конкурсний відбір абітурієнтів проводить Культурний центр УТОГ.

Адреса: 01032, м. Київ, вул. Жилианська, 88.

12. Державний професійний (з будівельною спеціалізацією) вищий навчальний заклад «Київське регіональне вище професійне училище будівництва»

Професія: Штукатур, лицювальник-плиточник, столяр будівельний, паркетник, флорист, квітникар, озеленювач.

Термін навчання: 2 роки.

Форма навчання: денна.

03040, м. Київ, вул. Бастионна, 9,

тел.: (044) 257-30-76, 257-31-46, email: 2573076@gmail.com

13. Львівський державний медичний коледж.

Спеціальність: Лабораторна діагностика.

Навчання на базі повної середньої освіти.

Форма навчання: денна.

Адреса: 79000, м. Львів, вул. Дорошенка, 70.

14. Херсонський медичний коледж.

Спеціальність: Стоматологія ортопедична.

Термін навчання — 4 роки на базі неповної середньої освіти.

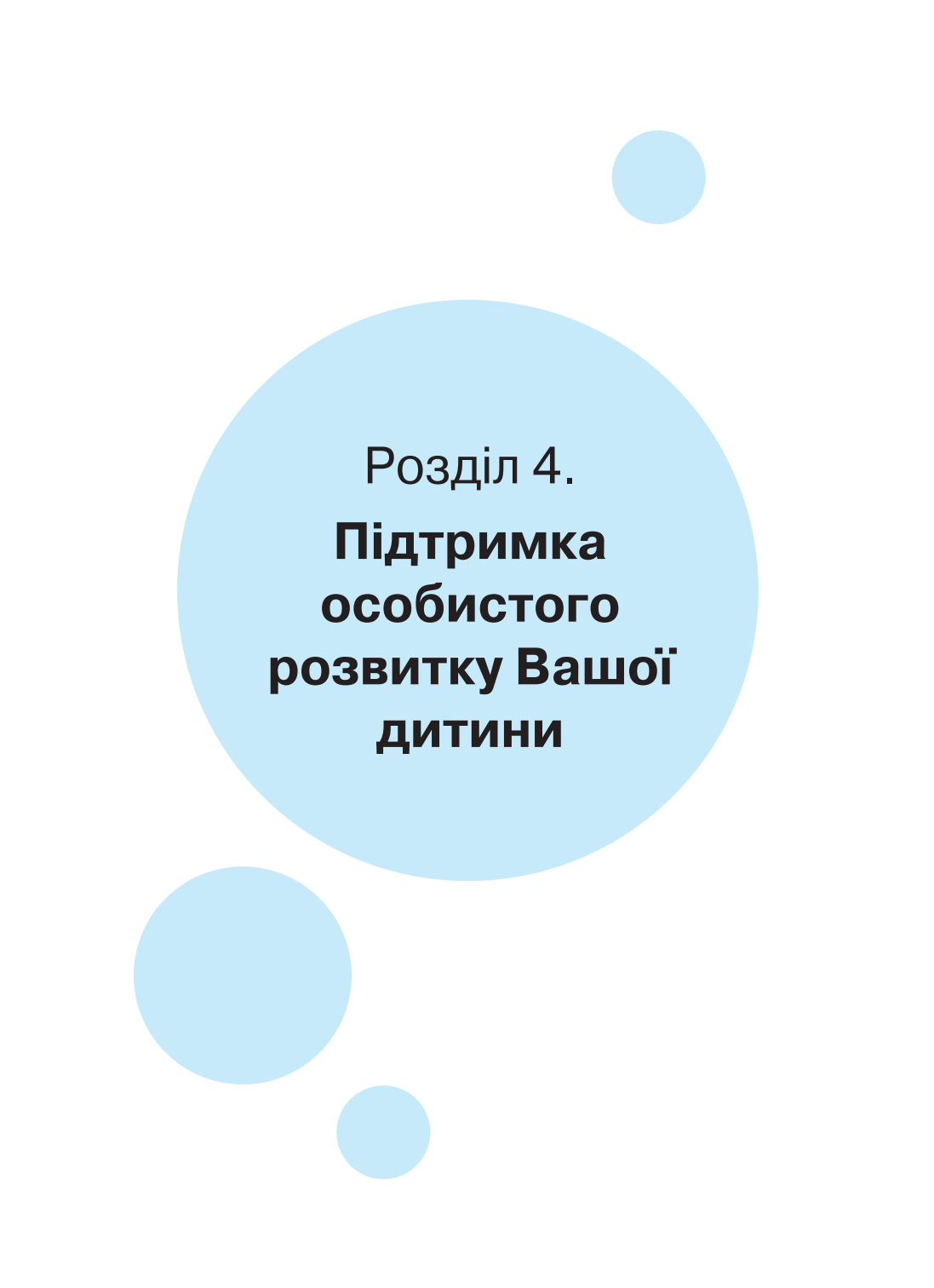
Форма навчання: денна.

Адреса: 73036, м. Херсон, вул. Перекопська, 164-а.

Необхідно, щоб майбутній студент звернувся до працівника вишу, який займається проблемами студентів з обмеженими можливостями, а той, у свою чергу, окреслив, яка допомога або підтримка є потрібною. Допомога може мати різні форми: перекладач жестової мови; особа, що допомагає робити конспекти на лекціях; додаткові індивідуальні заняття; додатковий час на іспитах тощо. Завжди можна скористатися підтримкою глухих студентів та випускників даного вишу. Їх стає зараз вже більше і більше.

Ви знаєте, що...?

Ми переконані, що для глухої людини немає жодних кордонів у пізнанні, не існує жодної перешкоди для навчання. В Українському товаристві глухих маємо багато членів, які успішно закінчили вищі навчальні заклади й працюють на різних посадах.

**Розділ 4.
Підтримка
особистого
розвитку Вашої
дитини**

Вивчіть українську жестову мову

Жестова мова є природною мовою для глухих людей. Вона є простішою для засвоєння, ніж словесна мова, і завжди буде першою мовою у навчанні. Власне тому дуже важливим є спілкування з дитиною жестовою мовою. Завдяки цьому Ви забезпечите своїй дитині гармонійний та всебічний розвиток. Звичайно, це не виключає можливості вчити дитину говорити. Однак, варто пам'ятати, що це не може бути пріоритетом. Навчання говорити та вивчення мови — це дві різні речі.

Жестова мова виникає у глухій дитині як своєрідна компенсація вербальної мови (яка на даний момент відсутня), як засіб, який дозволяє глухому здійснювати елементарне спілкування з оточуючими його людьми.

Дитина з глибоким порушенням слуху оволодіває словесною мовою лише в умовах спеціального навчання і виховання: не чуючи мови оточуючих, вона не може наслідувати її і без втручання чуючих дорослих залишається німою. Глуха дитина змушена вдаватися до жестів у сполученні з виразною мімікою обличчя, оскільки вона потребує спілкування і прагне встановити контакт з близькими.

Поступово вона вступає в контакт зі все більшим колом людей, в тому числі і з глухими; її життєва практика збагачується. Накопичені наочні уявлення і узагальнення виражаються жестами, які, удосконалюючись, все точніше відбивають об'єктивну реальність.

Жестова мова, яка виникла як засіб спілкування і яка виконує функцію узагальнення явищ оточуючої дійсності, — розвивається, відображаючи успіхи пізнавально-практичної діяльності глухого, вступаючи в складні взаємодії зі словесною мовою, яку дитина засвоює в процесі спеціального навчання.

Підтримка особистого розвитку Вашої дитини

Батьки можуть дуже багато зробити, щоб максимально збільшити шанси дитини на повне використання її потенціалу.

Читайте зі своєю дитиною

Заохочуємо всіх батьків якнайчастіше читати книжки разом зі своїми глухими дітьми, тому що це має дуже корисний вплив на розвиток їх мовних здібностей. Пропонуємо кілька порад:

- Сідайте навпроти дитини, підтримуючи з нею зоровий контакт; це ліпше, ніж сідати поруч, тому що дитина добре Вас бачитиме.
- Завжди намагайтеся, щоб дитина добре бачила Вас і книжку. Якщо дитина робиться неухважною та дивиться в іншому напрямку, помахайте їй рукою перед очима, щоб знову привернути увагу до себе.
- Під час «читання» жестовою мовою необхідно показувати дитині слова або малюнки і будувати таким чином асоціацію з конкретним знаком. Під час «читання» жєстами, наприклад, казки «Троє поросят», покажіть дитині жест «порося», а потім покажіть їй написане слово та малюнок, на якому зображене порося. Ваша дитина одночасно дізнається, як виглядає порося, як записати це слово, а також як показати його за допомогою жестової мови.
- Завжди розмовляйте з дитиною уважно, покажуйте малюнки та запитуйте, що вона бачить на них. Якщо Ви не отримуєте відповіді, покажуйте жєстами аж до моменту, коли дитина відповідно зреагує.
- Пам'ятайте, що читання має бути для дитини, передусім, розвагою. Це не шкільний урок. Необхідно дотримуватися відповідних вимог: має це бути розвага — освітня, але розвага.

Ці поради можна використати в різних ситуаціях. Під час їжі Ви можете показувати дитині жєсти, що означають конкретні страви. Так само під час вбирання або купання необхідно показувати дитині жєсти-слова, що означають ці дії.

Додаткові візуальні матеріали

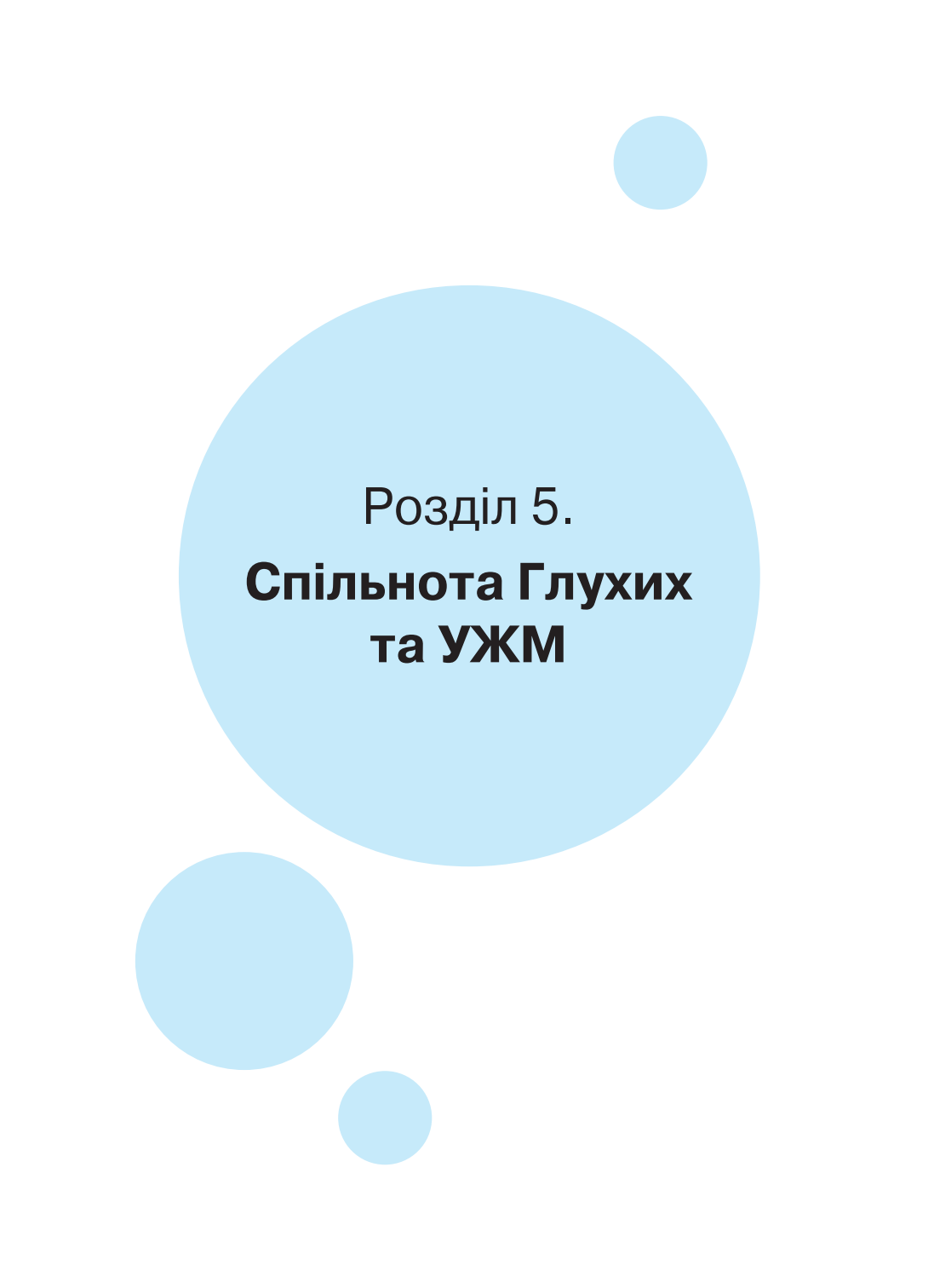
Дуже часто глухі діти люблять яскраві кольори та різноманітні візуальні реквізити. Придбайте таблиці з малюнками різних предметів та тварин. Використовуйте їх, наприклад, під час подорожі автівкою або автобусом. Можна також самостійно зробити таблиці, які будуть розповідати про Вашу родину або дім. На таблицях можуть бути світлини братів та сестер, дідуся та бабусі, батьків, близьких друзів або сусідів разом з їхніми іменами. Такі розваги розвивають пам'ять та словниковий запас. Коли Ваша дитина дивиться по телевізору якусь програму або мультфільм, увімкніть написи (частина написів подається у телегазеті; фільми та мультфільми на дисках DVD також найчастіше мають написи; написи до фільмів та мультфільмів можна знайти також в Інтернеті). Дитина буде розширювати свої навички читання та писання; слова, які часто повторюються, будуть здаватися знайомими і, таким чином, їх буде легше запам'ятати. Ця форма розвитку дитини є дуже важливою, тому рекомендується починати читати та розмовляти жестовою мовою з дитиною якомога раніше. Так можна забезпечити дитині від наймолодшого віку ліпший старт у житті.

Зустрічайтеся

Ефективним способом навчання і виховання є зустрічі Вашої дитини з іншими глухими дітьми. Це не буде мати жодного негативного впливу на розвиток Вашої дитини, а навпаки, допоможе розвивати її суспільні навички. Для Вас це буде нагодою зустрітися з іншими батьками глухих та слабочуючих дітей, а також обмінятися досвідом. Детальніше на цю тему, а також на тему організацій, які Вам можуть в цьому допомогти, Ви зможете прочитати у розділі 7.

Ви знаєте, що?

Вже в 6 місяців дитина розрізняє біля 500 слів та знаків.

Розділ 5.
**Спільнота Глухих
та УЖМ**

Що таке Спільнота Глухих?

Спільнота Глухих (або лінгвокультурна меншина Глухих) — це постійна група нечуючих громадян України, що традиційно (не менше 100 років) проживає на території нашої країни в її сучасних державних кордонах, є чисельно меншою сукупністю чуючих українців, має специфічні мовні, соціокультурні характеристики, що відрізняють її від решти чуючого населення, і виявляє бажання зберігати і розвивати свою соціокультурну та мовну ідентичність

Ця група осіб має однакові зацікавлення, досвід, мову. Вона складається з Глухих, дітей глухих батьків, батьків глухих дітей, їхніх родин, друзів тощо. Спільнота Глухих не вважає глухоту перешкодою, але працює над тим, щоб вона не перешкождала в повному обсязі користуватися життям.

Що необхідно зробити, щоб Ваша дитина стала членом спільноти Глухих?

Важливим аспектом приналежності до будь-якої спільноти є здатність спілкування з іншими членами. Природним є, що член спільноти Глухих буде розуміти українську жестову мову і буде брати участь в заходах, призначених для Глухих.

Пам'ятайте, що найліпший спосіб навчити дитину жестової мови — це її постійно вживати. Бути членом спільноти Глухих — це чудовий спосіб вивчити і вдосконалити жестову мову. Глухі та слабочуючі діти, які відвідують загальноосвітні школи, можуть також стати членами спільноти Глухих, але за умови, що будуть вільно спілкуватися українською жестовою мовою.

Співпраця з місцевими групами Глухих

Існує багато організацій Глухих та для Глухих, які будуть в змозі Вам допомогти:

Культурний центр Українського товариства глухих (КЦ УТОГ) <http://www.i-deaf.com.ua/>

Спортивна федерація глухих України (СФГУ) та її обласні осередки (їхні адреси на сайті <http://www.deafsport.org.ua/>
Об'єднання нечуючих педагогів (ОНП) <http://onp.ucoz.ua/>
Рада перекладачів жестової мови (РПЖМ)
<http://csli.ucoz.ua/>

Місцеві та регіональні громадські організації

Багатьма такими організаціями керують Глухі, які завжди щиро вітають кожну нову особу. Завдяки такій співпраці Ви та Ваша дитина можете мати багато користі та цінного досвіду, який Вам можуть передати інші Глухі особи.

Участь у зустрічах Глухих

Спільнота Глухих дуже активна, в ній завжди щось десь відбувається. Ви можете брати участь у культурно-масових і розважальних заходах, екскурсіях, вечірках, майстер-класах тощо. Члени Українського товариства глухих, напевно, поінформують Вас про всі ці заходи.

Українська жестова мова (УЖМ)

Жестова мова (ЖМ) — це знакова система, яка має власну граматичну структуру, стиль, певні правила, яка володіє широким набором регулятивних засобів для вираження смислів і відношень між ними.

Основною значущою (семантичною) одиницею жестової мови є жест, який складається з таких головних компонентів як конфігурація, просторове розташування і рух. Згідно з енциклопедією Гордона (2004) у світі існує 121 жестова мова.

Коротко про жестову мову

Чи українська жестова мова — це повноцінна мова?

Українська жестова мова (УЖМ) — це повноцінна візуальна комунікативна система; це символічна мова зі своєю структурою і закономірностями, яка слугує засобом спілкування Глухих людей в Україні, що вважають себе лінгвістичною меншиною. Є природною, доступною та зручною мовою Глухих, яка не задана біологічно, виникає лише завдяки соціуму у відповідь на потребу у комунікації та сприяє соціокультурному розвитку Глухої особистості.

Якщо Ваша дитина глуха або слабочуюча, Ви повинні навчитися української жестової мови?

Відповідь на це запитання проста — так. Дослідження підтверджують, що вивчення жестової мови не впливає на усне мовлення, пізнавальні або інтелектуальні здібності. А якщо і має якийсь вплив, то тільки позитивний. Якщо чуючі діти у деяких країнах (наприклад, у США) вивчають у школах жестову мову і отримують нагороди за її вивчення, чому ж глухі діти не повинні вчитися жестів, тим більше, що мають до цього природні здібності і велику потребу через те, що обмежені у сприйманні словесної мови?

Заохочуємо Вас і Ваші родини якнайшвидше навчитися жестової мови і якнайчастіше розмовляти з дитиною за допомогою жестів.

Розділ 6.
**Побоювання
та запитання**

Побоювання та найчастіші запитання

Чи слух Вашої дитини може поліпшитися?

Втрата слуху не може вилікуватися незалежно від того, що говорять ЗМІ або представники медичного світу. Однак завдяки слуховим апаратам або кохлеарним імплантам, слух Вашої дитини може бути кращим. Але треба пам'ятати, що всі діти різні, і отримані результати також можуть бути різними.

Як Ваша дитина буде спілкуватися з Вами?

Заохочуємо вживати УЖМ. Якщо Ви хочете налагодити комунікацію зі своєю дитиною, пропонуємо вживати двомовну систему, тобто УЖМ та словесну мову (українську/російську). Багато родин створює свої власні специфічні знаки, які збагачують спілкування. Таку систему знаків називаємо «домашніми жестами».

Чи Ваша дитина матиме проблеми з навчанням?

Глухота не має впливу на навчальні здібності дитини. Це дуже популярне запитання, тому що батькам здається, що власне глухота є найбільшою перешкодою у навчанні, а не інші проблеми. Якщо Ви помітите, що дитина має проблеми з навчанням, варто розповісти про цю проблему шкільному педагогові або спеціалістам з психолого-педагогічної консультації, які допоможуть додатково обстежити дитину і визначити причину її відставання у навчанні, яка може бути абсолютно не пов'язана зі станом слуху.

Чи Ваша дитина буде нормальною?

Так. Немає нічого поганого в тому, щоб бути Глухим. Глухота не має жодного впливу на особисті, суспільні або інтелектуальні здібності людини. Завдяки любові та допомозі батьків, Глухі діти можуть жити нормальним щасливим життям.

Чому деякі Глухі погано пишуть та читають?

Багато Глухих мають певні проблеми з читанням та писанням. Є кілька причин такого стану, передусім, пізня діагностика глухоти і неможливість вивчення мови в найважливіші періоди розвитку. Іншими причинами може бути низький рівень освіти в навчальних закладах, де Глухі навчаються не у двомовній системі, а у словесно-жестовій або тільки словесній системі, коли дітей не заохочують до спілкування УЖМ, а змушують виключно до вживання словесної мови.

В Українському товаристві глухих, а також в інших організаціях для Глухих часто проходять заняття з УЖМ. УТОГ допомагає знайти осіб, які допоможуть Вам і Вашій дитині у навчанні.

Чи вивчення УЖМ Вашою дитиною буде впливати на її мову?

Ні, не буде впливати. Дослідження показують, що вивчення жестової мови не має впливу на розвиток мови. Мові чуючих дітей не перешкоджає жестикуляція з раннього дитинства. Жестова мова може легше засвоюватися глухою дитиною, ніж словесна мова, але не перешкоджає її вивченню.

Чи Ви повинні вивчити УЖМ?

Щоб ліпше розуміти свою дитину, а також щоб Ваша дитина відчувала себе частиною родини, радимо Вам та іншим членам родини вивчити УЖМ. Це може також позитивно вплинути на загальне родинне спілкування та сімейні стосунки.

Чи існують різновиди УЖМ?

Існують регіональні форми УЖМ. Однак Глухі з різних регіонів України дуже добре розуміють один одного.

Що таке кальковане жестове мовлення?

Кальковане жестове мовлення (КЖм) — це вторинна знакова система, форма мануального спілкування, яка засвоюється на основі й у процесі вивчення Глухою особою словесної мови. Це своєрідна «накладка» на словесну українську мову, яка повністю дублює її. Система використовує частину знаків УЖМ, до яких додаються закінчення відмінків. Жести тут є еквівалентами слів, а порядок їхньої послідовності такий, як і у звичайному реченні.

Ця система не вважається Глухими мовою, тому що є важкою у щоденному житті та використовує граматику української словесної мови.

Як довго я буду вивчати жестову мову?

Це залежить від конкретної людини. Деякі навчаються базової жестової мови протягом тижня, інші потребують на це більше часу. Але кожний може її вивчити.

Як знайти курси жестової мови недалеко від місця проживання?

В Українському товаристві глухих діє система підготовки перекладачів жестової мови та інших бажаючих вивчити і засвоїти жестову мову:

— початкова школа навчання в республіканському та обласних закладах культури Українського товариства глухих в кожному обласному центрі;

— професійна підготовка перекладачів жестової мови в Навчально-відновлювальному центрі УТОГ (Київ, вул. Курортна, 6) згідно з ліцензією Міністерства освіти і науки України.

Крім того, в Інституті спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України можна отримати документ про проходження курсів для вчителів жестової мови відповідно до ліцензії Міністерства освіти і науки України.

Більш детальнішу інформацію можна прочитати на сайтах:
<http://utog.org>
<http://www.i-deaf.com.ua/>
<http://www.ispukr.org.ua/>
<http://usllab.ucoz.ua/>

Що вибрати: слуховий апарат чи кохлеарний імплант?

Слухові апарати — це невеличкі електронні пристрої, що носяться за вухом і підсилюють звуки. Кохлеарний імплант natomiast — це невеликий електронний пристрій, який вводиться під шкіру за вухом дитини. Звуки оминають пошкоджену частину вуха, а імплант надсилає сигнали безпосередньо до мозку.

Обидва ці пристрої мають поліпшити слух Вашої дитини. Існує, однак, хибна думка, що ці пристрої можуть повернути втрачений слух. Немає жодної гарантії, що ці пристрої будуть ефективні саме для Вашої дитини. Пропонуємо проконсультуватися з цього питання як з представниками медицини, так із батьками дітей, які застосовують слухові апарати або мають кохлеарний (равликовий) імплант.

Медицина та глухота

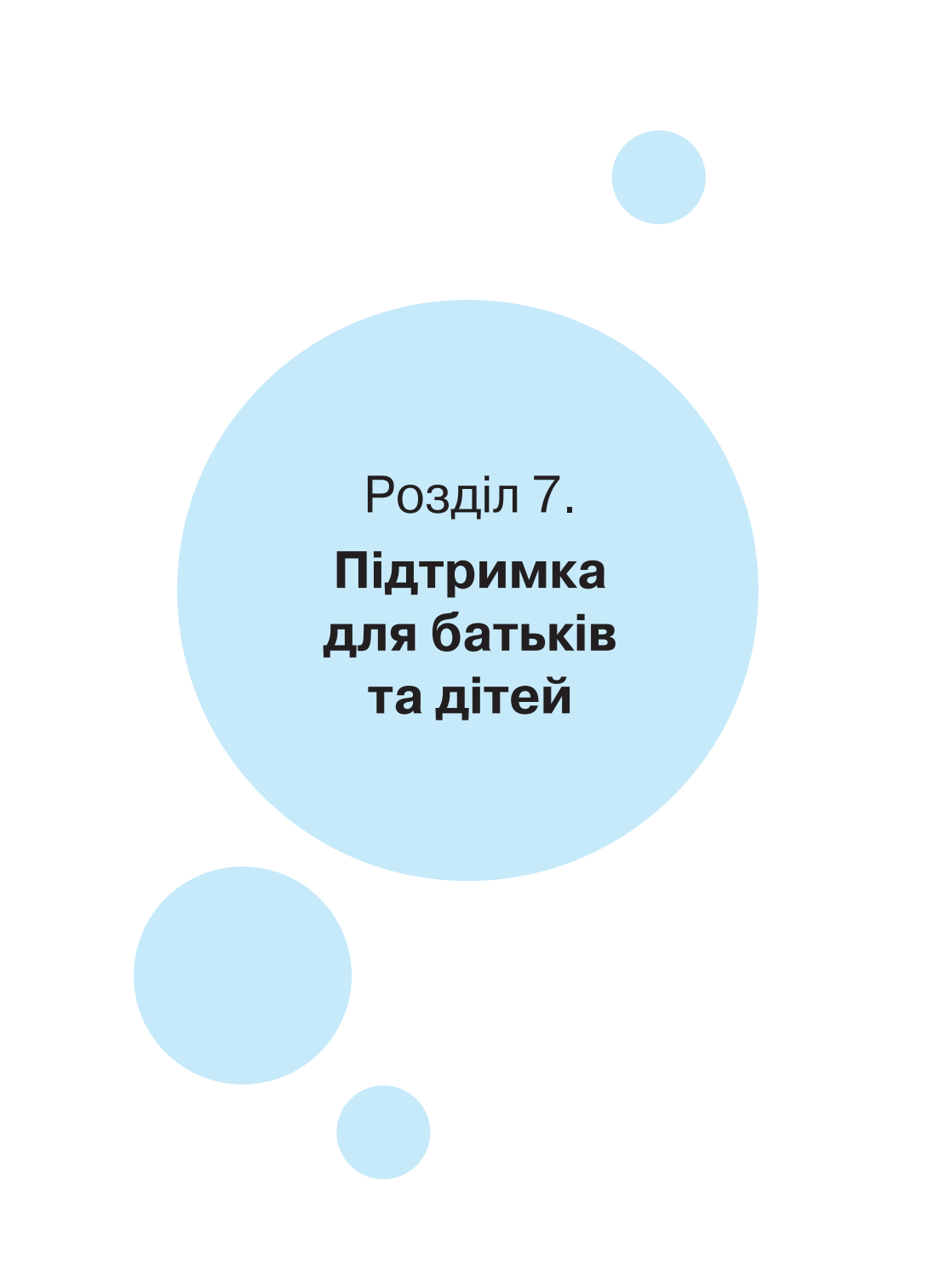
Медична наука вважає глухоту хворобою, яку треба лікувати. У зв'язку з цим лікарі можуть не заохочувати Вас до вивчення УЖМ. Однак дослідження доводять, що навички спілкування за допомогою УЖМ є найважливішими для розвитку дитини. Вам слід мати на увазі, що лікарі та медсестри можуть не мати відповідної підготовки з питань мовних здібностей та засвоєння мов Глухими, і тому вони не можуть бути джерелом інформації у цій галузі. Лікар може пропонувати встановлення Вашій дитині кохлеарного імпланту, але ніхто не може Вас до цього змушувати.

Чому важливо запитувати Глухих про їхній досвід?

Запитувати Глухих про їхній досвід є дуже важливим. Вони особисто пережили те, що і Ви, мають безпосередні враження щодо перебування у лікарні, навчання мові, обстеження вуха та перевірки слуху, співпраці з вчителями. Вони можуть також поділитися з Вами роздумами «з перших рук» на тему, що таке бути Глухим, а також розповісти, як вплинуло на їхнє життя вивчення УЖМ.

Що можна зробити і як мати певність у тому, що особи, які працюють з Вашою дитиною, знають і розуміють потреби глухих та слабчучючих дітей?

Ви можете звернутися до відділу чи осередку Українського товариства глухих або до іншої організації Глухих. Варто також запитати інших Глухих або батьків глухих дітей про їх власний досвід.

Розділ 7.
**Підтримка
для батьків
та дітей**

Українське товариство глухих

Проблемами людей з порушеннями слуху в нашій країні займається на громадських засадах Всеукраїнська громадська організація інвалідів «Українське товариство глухих» (УТОГ), створена у далекому 1933 році.

Для вирішення своїх статутних завдань з соціальної, трудової та слухової реабілітації нечуючих у Товаристві була створена і ефективно діє розгалужена мережа власних організацій, підприємств та культзакладів, які розташовані як в обласних центрах України, так і в районних центрах та великих населених пунктах (їхні адреси Ви можете дізнатися [на стор. 86](#)).

До повсякденних турбот штатних працівників цих підрозділів УТОГ і громадських активістів входять:

- надання допомоги нечуючим з найрізноманітніших питань, у тому числі шляхом надання послуг перекладу жестової мови при вирішенні нечуючими проблем в органах влади, лікувальних закладах, судових установах тощо;
- надання допомоги нечуючим дітям та молоді у влаштуванні на навчання у навчальні заклади різних рівнів акредитації;
- створення для глухих учнів і студентів належних умов для навчання, у тому числі у спеціальних групах вишів — з перекладачем ЖМ, праця якого оплачується за рахунок коштів УТОГ;
- працевлаштування нечуючих, у тому числі не лише на підприємствах та в організаціях УТОГ, а й на підприємствах та в організаціях інших форм власності;
- забезпечення культурних потреб нечуючих членів УТОГ, розвиток їхніх здібностей і талантів;
- проведення інформаційної роботи серед Глухих, надання їм консультацій з різних питань тощо.

Крім того, для забезпечення інформаційних, оздоровчих та освітніх потреб нечуючих членів УТОГ, у Товаристві функціонують також: газета «Наше життя», реабілітаційно-оздоровчі комплекси в Києві, Одесі та Очакові. Діє театр міміки і жесту «Райдуга».

Тривалий час успішна господарська діяльність дозволяла Товариству глухих надавати фінансову допомогу державі у спорудженні різних об'єктів для задоволення потреб своїх членів. Зокрема, на кошти УТОГ були збудовані нові школи зі спальними корпусами для глухих дітей в багатьох обласних та районних центрах, а також корпус слухово-відновлювального центру при НДІ отоларингології в м. Києві.

Практика й досвід діяльності УТОГ підтверджують, що добровільне об'єднання глухих в організацію і стабільне функціонування цієї організації — вірний і надійний шлях для вирішення повсякденних проблем.

Звернувшись до Центрального правління УТОГ в Києві чи до його осередків на місцях, батьки дітей, які мають порушення слуху, можуть отримати кваліфіковану допомогу і консультацію з різних питань.

Центри реабілітації

Кваліфіковане дослідження стану слуху, слухопротезування, підбір та налаштування СА — ось далеко не повний перелік послуг, що надають сьогодні державні і недержавні центри реабілітації. Там працюють такі спеціалісти, як лікарі-отоларингологи, аудіологи, сурдологи, логопеди, психологи та сурдопедагоги. Подаємо коротку інформацію та адреси деяких з цих центрів.

Аврора (м. Київ)

Центр слухової реабілітації (ЦСР) «Аврора» є медичним закладом вищої категорії. З 1992 р. постачає в Україну СА, аудіологічне, діагностичне та комунікативне обладнання кращих світових виробників — фірм «Oticon», «Interacoustics» та «Phonic Ear» (Данія), а також обладнання для людей з порушеннями зору; надає повний спектр послуг для діагностики та реабілітації дітей, дорослих з порушеннями слуху та мовлення.

ЦСР «Аврора» пропонує більше 50 моделей аналогових, програмованих та цифрових індивідуальних СА для будь-якої втрати слуху для дітей та дорослих. Серед нових моделей — найпотужніший у світі цифровий апарат із штучним інтелектом, який може автоматично визначати наявність мовлення серед оточуючих звуків і виділяти його з решти звуків, та інші пристрої, які розроблені спеціально для дітей або осіб похилого віку. Центр пропонує спеціальним школам для дітей з порушеннями слуху обладнання та технічні засоби навчання, які добре зарекомендували себе у західних країнах і вироблені в Америці або Європі, серед яких мобільні безпроводні звукопідсилювачі FM-системи, комп'ютерні слухомовні тренажери «Видима мова», комп'ютерні програми з розвитку слухового сприймання та ін. Педагоги Центру проводять реабілітаційні заняття для дітей за ефективними методиками розвитку слуху та формування усного мовлення.

Адреса: Київ, проспект Героїв Сталінграда, 20.

Телефон: (044) 467-30-60.

<http://www.aurora.ua>

«СУВАГ-КИЇВ»

Центр реабілітації дітей з порушенням слуху та мови СУВАГ (далі Центр) надає консультативно-діагностичну та реабілітаційну допомогу дітям з важкими ураженнями слухової функції та порушеннями мовлення.

Повне та своєчасне дослідження слухової функції дозволяє якісно слухопротезувати дитину, що є однією з умов сучасної реабілітації. Фахівці Центру в одному медичному закладі зосередили

сучасну діагностичну апаратуру, можливості сурдопедагогічного, психоневрологічного, логопедичного обстеження, що дозволяє провести повне, кваліфіковане виявлення порушень розвитку дитини, своєчасно встановити порушення слухової

функції, визначити необхідність та обсяг подальшої реабілітації та лікування.

Для дослідження слухової функції у дітей молодшого віку (від 0 до 3-х років) застосовуються спеціальні об'єктивні методи дослідження (акустична імпедансометрія, дослідження отоакустичної емісії, комп'ютерна аудіометрія). Старшим дітям проводяться суб'єктивні методи дослідження: ігрова і тональна аудіометрія.

Мета Центру реабілітації дітей, які мають порушення слуху, — інтеграція їх у оточуюче середовище.

Адреса: м. Київ, вул. Володимирська, 43-а.

Тел.: (044) 235-32-49, 221-13-20.

Факс: (044) 235-84-41.

<http://www.suvag.info>

РеОтон (м. Київ)

Слуховий центр «РеОтон» було створено в 1993 р. З самого початку свого існування слуховий центр «РеОтон» використовує три основні базові принципи в практиці дитячого слухопротезування: рання діагностика слуху, застосування сучасних СА та обов'язкові систематичні заняття з реабілітації дітей з порушеннями слуху. Лише поєднання цих принципів забезпечує отримання позитивних результатів в реабілітації дітей з порушеннями слуху.

Завдяки такому підходу слуховий центр «РеОтон» завоював авторитет кваліфікованої установи не лише в Києві, а й по всій Україні.

В своєму арсеналі слуховий центр «РеОтон» має сучасну діагностичну базу, яка дозволяє за допомогою аналізу слухових викликаних потенціалів та продуктів отоакустичної емісії оцінити стан слуху навіть у немовлят.

Принциповою позицією слухового центру «РеОтон» є застосування для слухопротезування дітей сучасних СА, які здатні ефективно компенсувати порушення слуху у дитини та

забезпечити її подальший розвиток. Цим вимогам повністю відповідають СА відомої датської фірми Widex. Особливо треба відмітити результати застосування унікальних цифрових СА для компенсації надзначних порушень слуху у дітей. Такі СА значно поліпшують розбірливість мовлення при значних порушеннях слуху та надають можливість навчатися дітям з порушеннями слуху в загальноосвітніх школах.

Адреса Центрального офісу «РеОтон» та сервісний центр:
04050, м. Київ, вул. М. Пимоненка, 13, корпус 4А, офіс 11
тел.: (044) 331-73-00, 383-00-04
факс: (044) 482-04-06
e-mail: info@reoton.com.ua
<http://www.reoton.com.ua>

Партнери знаходяться у Вінниці, Дніпропетровську, Донецьку, Запоріжжі, Львові, Одесі, Рівному, Сімферополі, Луганську, Луцьку, Тернополі, Ужгороді, Харкові, Хмельницькому.

ВАБОС (м. Київ)

Навчально-виробниче підприємство (НВП) «ВАБОС» є офіційним представником фірми «Bernaфон», одного з світових лідерів у розробці та виробництві СА, та фірми «Cochlear» — світового лідера в розробці та виробництва кохлеарної імплантації. НВП «ВАБОС» пропонує сучасні слухомовні тренажери, заушні та внутрішньовушні СА, безпроводні FM-системи, системи кохлеарної імплантації, елементи живлення для СА усіх типів, стандартні та індивідуальні вушні вкладки. НВП «ВАБОС» надає комплексну допомогу у вирішенні проблем з порушеннями слуху. У НВП «ВАБОС» можна пройти аудіометричне обстеження слуху, отримати консультації спеціалістів. За результатами обстеження відбувається підбір та індивідуальне налаштування СА, проведення корекційних занять. НВП «ВАБОС» забезпечує батьків методичними посібниками, а також сучасною інформацією про можливості та шляхи реабілітації глухих і слабочуючих дітей. Сурдотехнічне обладнання, створене НВП «ВАБОС», є матеріальною базою для слухової

та соціально-трудової реабілітації осіб з порушеннями слуху в Україні, яке широко використовується при проведенні колективних та індивідуальних занять з розвитку слухового сприймання та корекції вимови у спеціальних дошкільних та загальноосвітніх закладах для дітей з порушеннями слуху.

Головний офіс НВП «ВАБОС» знаходиться в приміщенні Інституту отоларингології АМН України за адресою: м. Київ, вул. Зоологічна, 3.

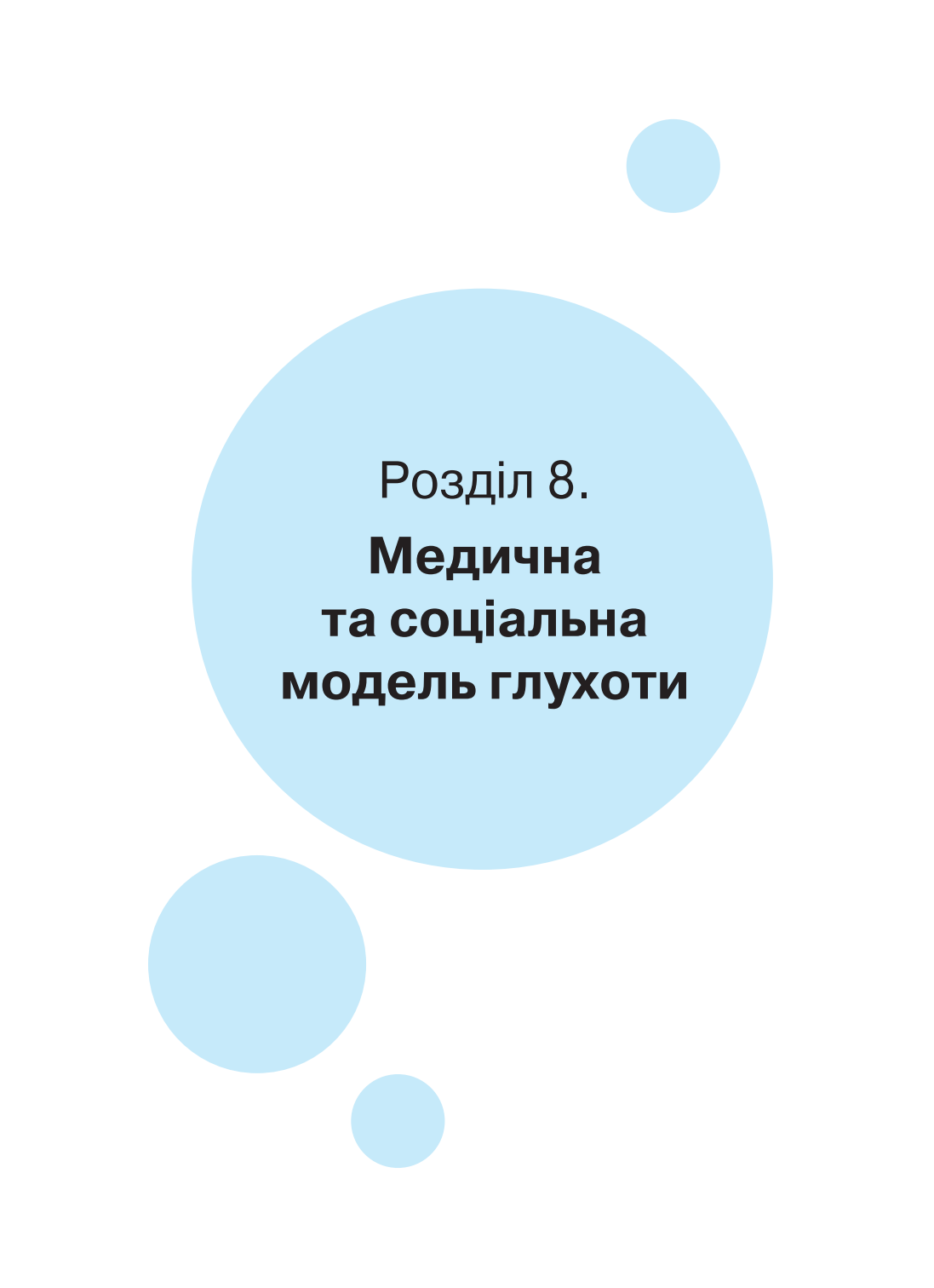
Тел.: (044) 288-22-66. Факс: (044) 501-21-98.

Центр слухомовної реабілітації НВП «ВАБОС» розташований у м. Києві, по вул. Саперне поле, 45.

Тел.: (044) 529-03-69. тел./факс: (044) 528-33-07.

<http://www.csr-vabos.com.ua>

**Розділ 8.
Медична
та соціальна
модель глухоти**

Існують дві точки зору на глухоту, які обумовлюють різні підходи до вирішення проблем, пов'язаних з нею.

Згідно з медичною моделлю глухоти, вона є патологією. Деякі спеціалісти-медики переконані, що глуха або слабчуча людина — це особа, приречена на обмежений особистий та соціальний розвиток. Така точка зору, у свою чергу, викликає упередження, що існує психологічний тип глухої або слабчучої людини, який відрізняється від психологічного типу чуючої людини. Однак це досить однобічний підхід до такого явища, як глухота.

Існує також інший підхід, який ґрунтується на соціальному та культурному погляді на глухоту представників спільноти нечуючих. Вони не вважають глухоту хворобою чи патологією, а лише соціальною і культурною особливістю (у деяких джерелах висловлюється навіть прирівнювання Глухих до національної меншини). Власне тому дуже важливою є так звана депатологізація глухоти, тобто урахування не тільки її медичної, але також соціальної моделі. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти складну роль глухоти як у процесі виховання глухої/слабчучої дитини, так і в житті глухих та слабчучих людей.

Медична модель глухоти

Суть медичної моделі глухоти полягає у погляді на втрату слуху, як на захворювання, яке потребує профілактики та лікування таких медичних ускладнень, як інфекції, біль у вусі, пухлини, або потребує застосування кохлеарного імпланта.

Лікарі та аудіологи вважають втрату слуху обмеженням можливостей або патологією, яку необхідно діагностувати, лікувати та реабілітувати всіма доступними методами, включаючи операцію. Це відбувається тому, що деякі лікарі підходять до глухоти з перспективи загального стану здоров'я людини, вбачають у глухоті щось, що вимагає лікування, тому що вона може бути пов'язана з розладом імунологічної та нервової системи, кардіологічними проблемами, пухлинами, бактерійними, вірусними або грибковими інфекціями завитки (cochlea).

До речі, Глухі/слабчучі люди звертаються до медиків не

лише у випадках хвороби слухового аналізатора, а й для діагностики слуху, щоб у певні моменти життя отримати можливість мовної реабілітації, оформити пенсію з інвалідності, встановити кохлеарні імпланти або одержати слухові апарати.

Однак значна частина Глухих вважає себе абсолютно здоровими людьми, хоча й не мають слуху. Для них медична модель глухоти є примусом до спілкування за допомогою звуків (словесної мови) замість застосування візуальних методів (у тому числі жестової мови і писемного мовлення). Слід зауважити, що час вносить зміни й у ставлення медиків до жестової мови і її застосування у реабілітації глухих. Щораз більше аудіологів застосовує жестову мову з цією метою, а наукові дослідження довели, що вона не має негативного впливу на розвиток мови.

Медична модель глухоти, головним чином, концентрується навколо медичних та аудіологічних заходів і не звертає уваги на потреби мовного та інтелектуального розвитку глухої/слабочуючої людини. Вона не порушує також питань, пов'язаних з її особистістю. Тому необхідно дати можливість лікарям, аудіологам та логопедам познайомитися з культурою Глухих, щоб вони могли інформувати про це своїх пацієнтів, їхніх батьків або своїх колег за фахом.

Соціальна модель глухоти

Для багатьох Глухих причини, вид, ступінь або вік втрати слуху не грають ролі у дорослому житті. У спільнотах Глухих найважливішим зв'язуючим елементом є почуття власної ідентифікації, яке виникає зі спільного досвіду, мови, культури, принципів та проблем, з якими Глухі стикаються у повсякденному житті. З цим фактом пов'язується поняття «Deafhood», яке вживається при описі розвитку культури Глухих у всьому світі.

З точки зору культури Глухих різниця між ними і чуючими людьми пов'язана з наявністю власної культури Глухих людей, а не з обмеженнями в спілкуванні у порівнянні з нормами, створеними чуючими людьми.

Щоб добре зрозуміти той факт, що спільнота Глухих має власну культурну спадщину, необхідно мати уявлення про

певні аспекти цієї культури.

З цього розділу Ви дізнаєтесь про певні відмінності між українською жестовою мовою та українською словесною мовою; про те, що вже історично склалась власна культура Глухих; що є усталені норми поведінки Глухих; про організаційні мережі, які існують в суспільній групі Глухих; про цінності та звичаї спільноти Глухих, про літературну та драматургічну творчість, мистецтво Глухих тощо.

Природна жести́ва мова має велике значення для членів «світу тиші», тому що завдяки їй відбувається передача культурних надбань унікальної спільноти, представниками якої є Глухі особи. Однак ця мова не є єдиним «мостом порозуміння» серед групи нечуючих людей та поза нею. В соціальній моделі жестові мови розглядаються на одному рівні зі словесними мовами. Окрім української жестової мови Глухі застосовують у спілкуванні українське писемне мовлення, а там, де це можливо, і словесну мову у вигляді так званого калькованого жестового мовлення (пояснення цього терміну дається на початку Порадника). Власне тому Глухі є особами, які використовують дві мови. Так чи інакше, не слід забувати про те, що в нашій країні існує спільнота Глухих, що застосовує українську жестову мову, яка є важливим маркером їхньої соціальної ідентичності. Саме завдяки застосуванню жестової мови Глухі особи охоче об'єднуються з іншими нечуючими людьми.

Діяльність серед глухих та праця з ними передбачає врахування цих чинників їхньої ідентичності і забезпечення доступу Глухих до таких самих прав, можливостей та привілеїв, які мають чуючі люди.

Якщо не береться до уваги все вищевказане, може дійти до конфлікту поміж чуючими і Глухими особами, основною причиною якого є відсутність толерантності щодо їхньої мовної відмінності. Це може, у свою чергу, вплинути на реабілітацію та освіту Глухих дітей і молоді. Слід враховувати, що опрацьовані в Україні програми ранньої реабілітації Глухих, реалізуються за принципом медичного аспекту глухоти без урахування її соціальних аспектів.

Розділ 9.
Їм вдалося!

Культура Глухих

У світовій культурі є особливий прошарок — культура Глухих, або як найчастіше його називають — **deafкультура**. Її розвиток є, перш за все, беззаперечним свідченням талантів глухої людини. Немає такої сфери, де б Глухі не проявили себе. Саме тому батькам слід звернути найретельнішу увагу на виявлення і розвиток здібностей Глухої дитини, зробити все для того, щоб вона отримала відповідні знання у тій чи іншій галузі мистецтва, займаючись з досвідченими педагогами у гуртках і студіях.

Невід'ємною важливою часткою культури Глухих є жестова мова, яка виступає не лише як засіб спілкування і навчання нечуючих осіб, а й як засіб передачі ними різносторонньої інформації, у тому числі з культурного надбання спільноти Глухих. Є навіть особливі види мистецтва, засновані саме на застосуванні жестової мови як культурного надбання нечуючих людей. Це такі жанри як художня розповідь жестовою мовою, пісня у жестовому виконанні, театральні постановки жестовою мовою, зображення жестів в образотворчому мистецтві тощо.

Освіта

Одним з прикладів успішної освітянської діяльності нечуючих педагогів в Україні є **Валентин Лозинський**, який з 1939 по 1973 рік очолював Чернівецьку спецшколу-інтернат для глухих дітей. Він є також автором підручників з природознавства і анатомії. Очолювана ним школа стала взірцевим навчальним закладом для навчання та виховання нечуючих дітей, у якій велика увага приділялась трудовій підготовці учнів та їхній соціальній адаптації.

У першій половині ХХ ст. успішно працював на посаді директора у ряді спецшкіл України також **Яків Радомський**, який розпочав свою роботу у школах з ліквідації неписьменності серед дорослих глухих у 30-ті роки.

В. Лозинський

Р. Родін

Д. Соловійов

З часом стали реальністю мрії нечуючих про наукову діяльність. Першими Глухими кандидатами технічних наук і біологічних наук в галузі освіти в Україні стали відповідно **Родіон Родін і Дмитро Соловійов**. Вони успішно продовжують наукову роботу: Родіон Родін працює на одній з кафедр Київського політехнічного інституту, а Дмитро Соловійов — у США.

Після створення в 2006 році за ініціативи Українського товариства глухих на базі Інституту спеціальної педагогіки НАПН України лабораторії жестової мови, яка проводить наукові дослідження з вивчення проблем теорії та практики основ національної жестової мови, особливостей функціонування та використання жестової мови в умовах двомовного середовища, з'явилися глухі кандидати педагогічних наук у галузі сурдопедагогіки. Це **Галина Воробель і Наталія Адамюк**. Обидві вони є педагогами-практиками. Галина Воробель очолює створену за власною ініціативою Хмельницьку спеціальну школу для дітей з порушеннями слуху, яка є єдиною в Україні серед подібних навчальних закладів установою неінтернатного типу. Наталія Адамюк багато років викладала українську мову і літературу у Полтавській спецшколі-інтернаті для глухих дітей, а зараз є науковим співробітником згадуваної вище лабораторії жестової мови. Вона є автором програми з викладання жестової мови у спеціальних школах для дітей з порушеннями слуху.

Г. Воробель

Н. Адамюк

В. Маринець

Наймолодшим кандидатом у галузі юридичних наук є **Вікторія Маринець**, яка успішно захистила кандидатську дисертацію у 2014 році.

Організаційна робота та економіка

Розгалужена мережа обласних організацій, культзакладів та навчально-виробничих підприємств, які створені Українським товариством глухих, дозволяє безперешкодно здійснювати професійне навчання та працевлаштування нечуючих. Завдяки створенню сприятливих умов працівники з порушеннями слуху, які працюють в цих організаціях та на підприємствах, мають широкі можливості для професійного зростання та реалізації свого лідерського потенціалу.

Багато зусиль доклали для створення та розбудови Товариства глухих Петро Набоченко, Іван Криволапов, Марія Неплюй, Віктор Дюков, Абрам Росинський, Матвій Поляков, Валентина Семенова та багато-багато інших талановитих організаторів. Зараз найвищі посади в Українському товаристві глухих обіймають такі відомі керівники, як **Юрій Максименко, Михайло Левицький, Володимир Балдига, Сергій Котельянець** та інші. Діяльність навчально-виробничих підприємств УТОГ у різні часи очолювали такі знані нечуючі виробничники, як **Олександр Углич, Галина Бондаренко, Федір Фомін** та

Ю. Максименко

М. Левицький

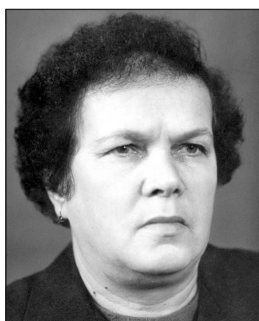
В. Балдига

С. Котельянець

О. Углич

Г. Бондаренко

інші. Під їхнім керівництвом підприємства не лише успішно виконували план, а й приділяли значну увагу підготовці кваліфікованих нечуючих кадрів, соціальному захисту глухих та створенню належних умов для праці та відпочинку працівників.

Сотні спеціалістів з порушеннями слуху працюють на різних інженерних посадах, очолюють низові ланки виробництва і соціальної сфери, випускають найрізноманітнішу продукцію. Всі вони власною працею доводять, що нечуючим підвладні практично всі види людської діяльності.

Література

Серед українських поетів різних поколінь, які мали значну втрату слуху, відомі **Олена Теліга**, **Ісаак Сапожников**, **Дані-**

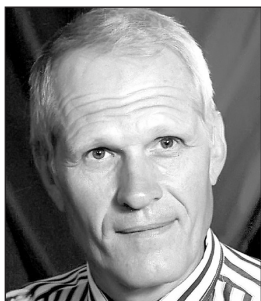
їл Семенов, Микола Ниров, Галина Швець, Анатолій Симоненко та багато ін.

Показовий приклад Анатолія Симоненка, який народився у 1936 р., а слух втратив у дев'ять років після менінгіту. Попри все, після закінчення Харківської спеціальної школи для глухих дітей, Анатолій здобув вищу освіту, став відомим нечуючим легкоатлетом, рекордсменом світу.

З-під пера цієї всебічно обдарованої людини виходять чудові рядки:

*«Мне глухота не омрачает счастья —
Гореть, идя сквозь время напролом.
Я за людей собой могу ручаться —
Не я, они построили мой дом!»*

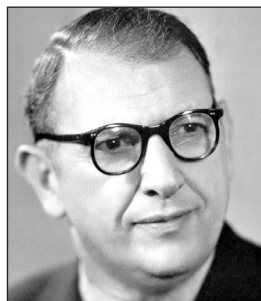
Молодше покоління поетів представлено такими талановитими особистостями як **Микола Мачківський, Іван Строн-**

Ф. Фомін

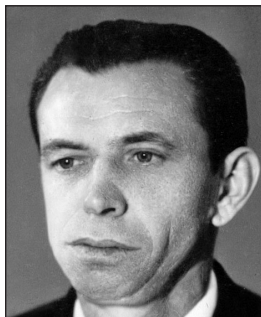
О. Теліга

І. Сапожников

Д. Семенов

М. Ниров

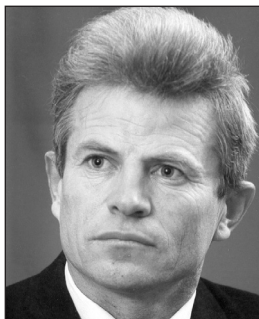
Г. Швець

А. Симоненко

М. Мачківський

І. Стронський

Т. Воронова

Ю. Соловійова

І. Дуценко

В. Богаєвський

М. Макуха

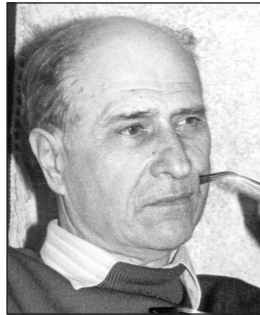
Н. Каменська

ський, Юлія Соловійова, Тетяна Воронова, Ірина Дуценко, Олена Краснокутська та ін.

Про діяльність газети «Наше життя» слід сказати окремо. Вона видається з 1967 р., і всебічно висвітлює життя і діяль-

О. Краснокутська

І. Щербанюк

А. Росинський

ність нечуючих громадян України, подає новини з життя глухих за кордоном, надає консультації спеціалістів з різних питань, у тому числі батькам з проблем виховання та навчання дітей з порушеннями слуху.

У штаті і поза штатом редакції працювали і працюють обдаровані нечуючі журналісти: **Іван Щербанюк, Абрам Росинський, Валентин Богаєвський, Юлія Соловйова, Марина Макуха, Наталія Каменська** — головний редактор газети «Наше життя» і президент Об'єднання нечуючих педагогів.

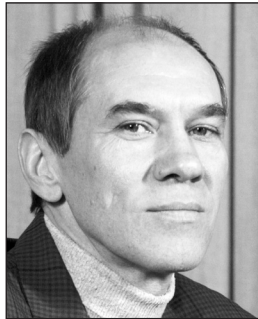
Театр і кіно

Людям з порушеннями слуху властиве тонке відчуття прекрасного, особливо їх вабить світ театру. І в цьому нічого дивного немає, оскільки в самій природі жестової мови закладені елементи театральності, а нечуючим людям (особливо дітям) властива особлива спостережливість, уважність до найхарактерніших рис поведінки, зовнішності, артикуляції, манер тощо. Відсутність слуху компенсується в них особливою здібністю помічати щонайменший рух і копіювати його. Власне, тому серед глухих дуже багато артистичних натур, які вдало передають мовою руху, жестів, пластики найтонші зміни настрою, характер героїв, мотиви вчинків.

В. Лоос

О. Мягих

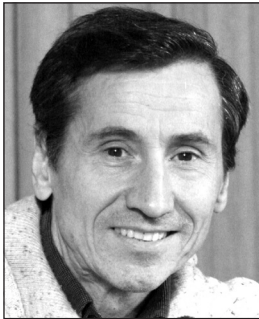
О. Кіраш

Василь Борисович Зворикін, глухий режисер, артист, художник, сказав такі слова про роль театрального мистецтва у духовному збагаченні глухої людини: «Я думаю, що якби не було театру глухих, нам всім стало б дуже погано. Через свій фізичний недолік ми позбавлені радіо, звукового кіно, музики і багато чого іншого, і єдине, що залишається, і що завжди має бути у нас, — це свій театр глухих!».

В Україні найбільшого розквіту театральне мистецтво серед глухих досягло пізніше, вже після організаційного об'єднання в УТОГ, у діяльності якого широкої популярності досягли драматичні та хореографічні гуртки, народні самодіяльні театри. На сьогоднішній день в УТОГ діють самодіяльні народні театри, багатьом з яких присвоєно звання «Народний». Це такі колективи як театр «**Аріадна**», який діє при Харківському будинку культури УТОГ, Одеський колектив «**Фенікс**» та багато інших.

Біля витоків театрального мистецтва глухих в Україні стояли такі талановиті непересічні особистості як **Ісаак Сапожников** та **Вікторія Лоос**. Вони втратили слух в юному віці, але змогли не лише самі реалізувати свої творчі здібності, а й допомогли в цьому сотням інших нечуючих людей.

У 1969 р. здійснилася мрія І.А. Сапожникова — у Києві на базі групи учасників художньої самодіяльності УТОГ був створений театр міміки і жести «**Райдуга**». Цей театр естрадно-циркового профілю — один з трьох існуючих у світі професійних театрів глухих (ще такі театри є в США і Росії).

О. Кушніренко

В. Науменко

А. Резник

Провідними акторами театру «Райдуга» є колишні активні учасники художньої самодіяльності. Наприклад, **Олександр Мягих** брав участь у шкільній художній самодіяльності з 5 класу. Був лідером драматичного гуртка в школі, а також активним учасником танцювальних номерів. Прочитавши оголошення в журналі «В єдином строю» про набір молодих акторів, ознайомившись з вимогами конкурсу та маючи повну середню освіту, здібності в пантомімі, танцювальних рухах, Олександр вступив до театру. У 1999 р. О.Д. Мягих було присвоєно звання «Заслужений артист України». Майже такий шлях пройшли й інші нечуючі актори: **Ольга Кіраш** та **Олександр Кушніренко**. Маючи талант, великі творчі здібності у художньо-театральному мистецтві, були прийняті у професіональний театр «Райдуга». Зараз вони мають звання «Заслужений артист України», їхній стаж роботи в театрі складає понад 25 років.

Вперше на Україні у 1990 р. при Київській муніципальній академії естрадного та циркового мистецтв (колишнє Київське державне училище естрадно-циркового мистецтва) був оголошений набір у групу нечуючих з підготовки артистів для Київського республіканського театру міміки і жесту «Райдуга». Після закінчення училища **Віталій Науменко** працює у театрі за спеціальністю «Артист цирку». І не лише він, а й інші випускники та студенти залучаються до професійного театрального мистецтва.

Показовий приклад нечуючого ілюзіоніста із Запоріжжя **Анатолія Резника**, який неодноразово вигравав національні конкурси і гідно представляв Україну на міжнародних фестивалях глухих магів. Анатолій Резник виступає не один — при Запорізькому будинку культури глухих діє колектив оригінального жанру «**Калейдоскоп**», у складі якого нечуючі ілюзіоністи успішно вдосконалюють свою майстерність і здобувають численні нагороди на всеукраїнських і міжнародних фестивалях.

Молоді самодіяльні актори також нічим не поступаються старшому поколінню. Чудовим взірцем молоді для наслідування є життєвий шлях та творчий доробок талановитої випускниці Одеської спецшколи-інтернату для слабочуючих дітей **Євгенії Мазур-Волошиної** — балетмейстера Одеського будинку культури УТОГ, керівника шоугрупи «Фенікс» та її солістки, учасниці відомої комікгрупи «Маски».

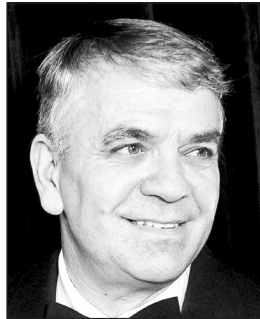
Євгенія по праву увійшла до Книги рекордів УТОГ як єдиний нечуючий балетмейстер. У 2007 р. їй було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Є й в Україні яскравий приклад, коли у 1979 р. глухий актор театру «Райдуга» **Василь Стьопкін** зіграв головну роль (!) фермера Джо Каллона у фільмі «**Лобо**» (режисер — І. Негреску). На виставах театру «Райдуга» цей талановитий артист зіграв чимало яскравих ведучих ролей. У 1993 р. він був нагороджений І премією Міжнародного фестивалю глухих клоунів, а у 1996 р. йому присвоєно звання Заслуженого артиста України.

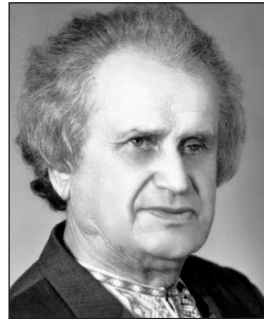
В.В. Стьопкін проявив себе й у педагогічній діяльності (у 1996 р. він закінчив Київський педагогічний інститут імені О.М. Горького, за спеціальністю — сурдопедагог). Василь Васильович, працюючи вчителем трудового навчання, завжди знаходить можливість у позаурочний час навчати учнів акторської майстерності. Для нечуючих дітей дуже важливим є те, що він — професійний актор, який володіє всіма жанрами театрального мистецтва, є взірцем для наслідування у професійно-технічній та театральній діяльності. Більшість

Є. Мазур-Волошина

В. Стьопкін

О. Саєнко

учнів з великим бажанням відвідують драматичний гурток, оскільки їм легко спілкуватись й розуміти нечуючого керівника, який добре володіє жестовою і словесною мовами. З такими виставами, як «Бобик в гостях у Барбоса», «Трое поросят» та інші, діти виступали не лише на шкільній сцені, а й у Культурному центрі УТОГ.

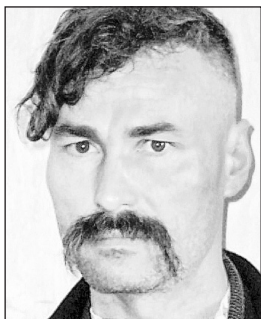
На прикладі акторів театру «Райдуга» бачимо, що перші кроки у світ театрального мистецтва нечуючі діти роблять у дошкільних установах і школах, у студіях при клубах глухих. Тут існують гуртки пантоміми, клоунади, театрального мистецтва, пісні у жестовому виконанні, заняття в яких ведуть як чуючі, так і глухі керівники, які є яскравим взірцем для юних талантів.

Образотворче мистецтво нечуючих

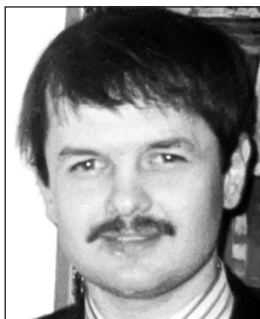
Особливий, спричинений відсутністю слуху, погляд на оточуючий світ, потяг до художнього мистецтва, вміння передати за допомогою пензля і фарб найтонші відчуття і почуття — все це притаманне багатьом нечуючим людям.

Видатний глухий художник — **Олександр Саєнко** (1899–1985) продовжував традиції народного українського мистецтва. ЮНЕСКО внесло його ім'я в список видатних діячів мистецтва.

Олександр Саєнко навчався у м. Києві, здобуваючи художню освіту нарівні з чуючими студентами.

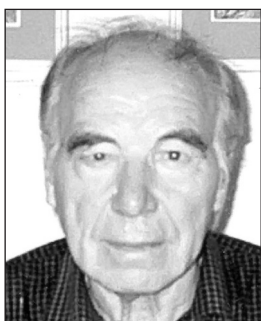
А. Риженко-Янковий

В. Пархоменко

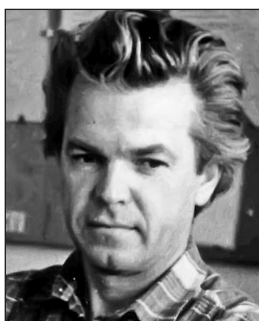
М. Поплавко

Ю. Тямушкін

Д. Якутович

З. Береза

Пізніше, у 60-ті роки ХХ ст., почалася планомірна підготовка нечучючих художників на художньо-оформлювальному відділенні політехнікуму Ленінградського відновлювального центру (ЛВЦ) в м. Павловську. Це відділення закінчило чимало талановитих нечучючих художників з України. Найобдарованіші продовжили навчання в академіях мистецтв Москви та Києва. Серед найвідоміших митців середнього покоління: **Анатолій Риженко-Янковий, Володимир Пархоменко** та ін.

Втративши слух у дитинстві, Володимир Пархоменко закінчив спеціальну школу-інтернат, де яскраво проявився його художній таланти. Після навчання у політехнікумі ЛВЦ здобув вищу художню освіту в Києві, в Українській академії мистецтв. Зараз він не лише успішно займається творчіс-

тю, а й навчає мистецтву живопису студентів, викладаючи у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна».

Широке визнання мистецтвознавців і любителів живопису отримали роботи сучасників: **Михайла Поплавка, Юрія Тямушкіна, Дмитра Якутовича, Зіновія Берези** та багатьох ін. Серед них є члени Спілки художників України.

Спортивний рух серед нечуючих українці

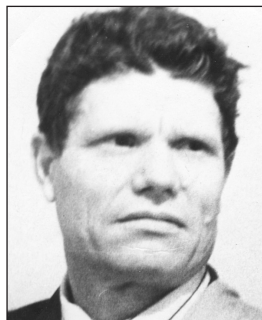
Вперше українці виступили на VIII Всесвітніх літніх іграх глухих, які відбулись у 1957 р. у м. Мілані (Італія). Тут успішно виступили легкоатлети: **Анатолій Симоненко, Фаїна Антонова і Микола Здот**, які здобули 6 золотих і одну бронзову нагороди.

На наступних, IX Всесвітніх літніх іграх глухих, що відбулись у 1961 р. в Гельсінкі (Фінляндія), посланці України завоювали 7 золотих, 5 срібних та 2 бронзові медалі. Це легкоатлети **Фаїна Антонова, Валентина Примасюк**, гімнаст **Леонід Матюхін**.

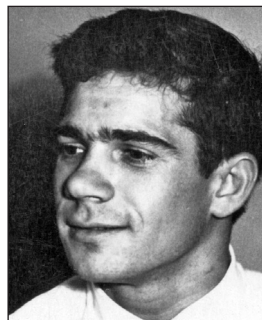
Не гірше виступили спортсмени України і на X Всесвітніх іграх глухих 1965 р. у Вашингтоні (США), де завоювали 7 золотих, 2 срібні і 1 бронзову медаль — це легкоатлети **В'ячеслав Скоморохов, Фаїна Антонова**, борці — **Ілля Черчес, Василь Панін**.

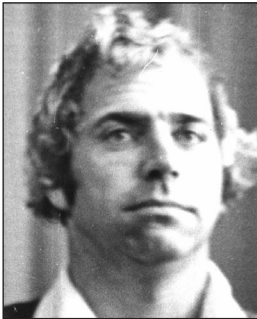
Ф. Антонова

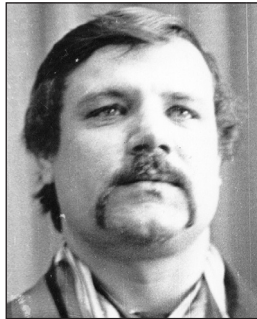
М. Здот

Л. Матюхін

В. Скоморохов

В. Панін

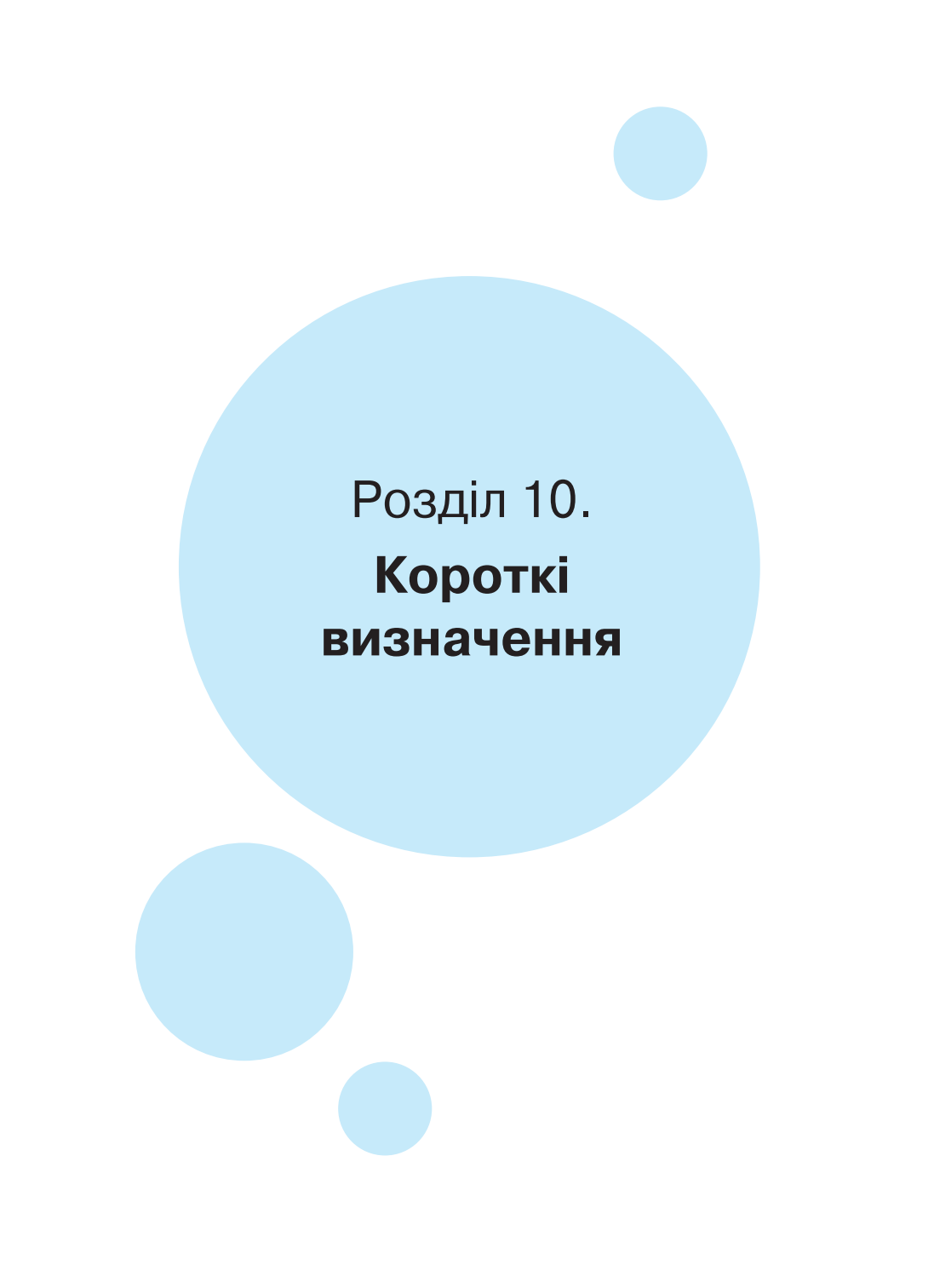
Г. Литвиненко

Ганна Литвиненко — багаторазова чемпіонка Дефлімпійських ігор з плавання, з 1993 р. бере участь в різних міжнародних зустрічах, чемпіонатах Європи, Всесвітніх іграх глухих, але визначного успіху досягла у період становлення незалежної України. Вона постійно покращує свої результати і встановлює світові рекорди. На її рахунку багато золотих медалей і кілька світових рекордів на дистанціях вільним стилем (50, 100, 200 м).

За державної підтримки спорт глухих в Україні почав розвиватися і прогресувати. Про це свідчать цифри: 1997 рік (м. Копенгаген, Данія) — 5 золотих, 9 командне місце серед країн-учасниць по кількості золотих медалей; 2001 рік (м. Рим, Італія) — 10 золотих, 4 командне місце. І нарешті, 2005 рік (м. Мельбурн, Австралія) — 20 золотих і перше командне місце, 2009 рік (м. Тайпей, Тайвань) — 20 золотих, друге командне місце.

Розділ 10.
**Короткі
визначення**

«Культура Глухих» — це поняття, що окреслює соціальний рух, основними рисами якого є досвід Глухих осіб в контексті культури. Сприйняття глухоти як обмеження можливостей, не входить у рамки цього поняття.

Слово **«Глухий»** завжди пишеться з великої літери, якщо вживається для визначення участі у культурі. Маркером, який окреслює таку участь, не є ступінь втрати слуху. Таким маркером є почуття самоідентифікації та приналежності до цієї групи. Істотним з'єднувальним елементом спільноти Глухих є жестова мова, яка, як і кожна мова, має свою історію, змінюється, впливає на сприйняття оточуючого світу. Цей образ світу передається наступним поколінням. Спільний досвід, такий як навчання у школах для нечуючих дітей та молоді або боротьба з життєвими проблемами у світі чуючих осіб, доповнює образ культурної індивідуальності Глухих.

Отже, слово «глухий» має два значення:

Слово «Глухий», написане з великої літери, вживається для окреслення участі у Культурі Глухих, її норм, цінностей, переконань, які відрізняються від культури чуючих людей. Велика літера Г декларує, що стан глухоти є знаком культурної приналежності, а не тільки станом здоров'я. Наприклад, речення:

— «Я — глухий» означає сприйняття себе особою, яка втратила слух.

— «Я — Глухий» означає участь у Культурі Глухих.

Термін «глухий», написаний маленькою літерою окреслює осіб, у яких є глибока (вища, ніж 90 дБ) втрата слуху. Сприймальні можливості такої людини обмежені настільки, що вона не може природним способом опанувати словесну мову, а також вживати її у повсякденному спілкуванні.

«Слабочуючий» — це особа, у якої втрата слуху (до 80— 90 дБ) також створює труднощі у природному опануванні словесної мови (навіть при використанні слухових апаратів), але не в такому складному ступені, як у глухій

особи. Слабочуюча людина має також проблеми із розумінням мови без використання слухових апаратів, але вона може розуміти її за допомогою цих спеціальних пристроїв.

«Дитина Глухих Батьків» (CODA — Child of Deaf Adult) — це особа, яка була вихована глухими батьками або глухими опікунами. CODA це, головним чином, чуючі особи, які виховувалися у середовищі візуального (жестового) спілкування і тому вони також зустрічають у своєму житті проблеми, пов'язані з соціальними та культурними нормами світу чуючих, які відрізняються від норм, що застосовуються серед Глухих.

Статистика показує, що більше 90% глухих батьків має чуючих дітей. Багато CODA ідентифікують себе одночасно і з культурою Глухих, і з культурою чуючих осіб. Однак життя у двох світах може призвести до почуття загубленості або роздвоєння самоідентифікації. Часто однією з ролей, яку виконує CODA в родині Глухих вже від наймолодших років життя, є роль перекладача з жестової мови на словесну і навпаки.

У спільноті Глухих існує додаткова класифікація CODA на:

— CODA позитивний — особа, яка самоідентифікується зі світом та Культурою Глухих;

— CODA негативний — особа, яка самоідентифікується зі світом чуючих, а також яка проявляє патерналізм* (читайте далі) в ставленні до Глухих.

«Чуючі брати та сестри Глухих Батьків» (SODA — Sibling of Deaf Adult) — це чуючі діти, які виховувалися з глухими братами та сестрами.

«Українська жестова мова» (УЖМ) — це природна візуальна мова Глухих в Україні, передусім осіб, які походять з родин, де глухота передається з покоління в покоління. На відміну від словесної мови, репліки жестової мови конструюють-

ся на ґрунті зорової, а не слухової модальності. Українська жестова мова має власну граматичну структуру: синтаксис, морфологію, фонологію, і навіть фонетику. Кожна візуальна мова, в тому числі і УЖМ, має специфічні риси, такі **як кінетика, класифікація жестів, конфігурація і локалізація тощо.**

«Кальковане жестове мовлення» (КЖМ) — вторинна знакова система, яка засвоюється на основі і в процесі вивчення нечуючою особою словесної мови. Жести тут є еквівалентами слів, а порядок їхньої послідовності такий, як і у звичайному реченні. КЖМ не виконує функції природної мови, а лише становить кальку української мови, відтак використання УЖМ в ній має гібридний характер. Тобто КЖМ є візуальним віддзеркаленням граматичної структури української мови, тоді як УЖМ має власну граматичну структуру, яка відрізняється від граматики української мови.

«Університет ім. Томаса Хопкінса Галлаудета» у Вашингтоні — це лідер серед навчальних закладів з ліберальною освітою та розвитком кар'єри для Глухих та чуючих, який має міжнародну репутацію завдяки винятково добре опрацьованим навчальним програмам. Університет Галлаудета був першим і надалі є єдиним вищим навчальним закладом у світі, навчальні програми, викладачі та працівники адміністрації якого спеціально підготовлені для навчання глухих та слабочуючих осіб. Студенти цього виняткового вишу — це двомовна група, в якій американська жестова мова (ASL) та англійська мова функціонують разом кожного дня. Від 1988 року, завдяки студентським протестам, посаду ректора отримала і до сьогоднішнього дня займає Глуха особа.

«Патерналізм» — це контроль, охорона та керування життям деяких людей або груп людей іншими особами або групами з причини того, що перші не до кінця мають компетенції керувати власною поведінкою. Проявом патерналізму у відношенні до спільноти Глухих може бути ставлення, яке проявляється у постійній заміні їх в усьому, що вони роблять. Цей факт поєднується з тим, що деякі чуючі часто вважають Глухих людьми з обмеженими можливостями, які не можуть самостійно функціонувати у суспільстві.

«Аудизм» — це термін, який вживається для окреслення дискримінації або стереотипів щодо Глухих людей. Особа з аудистичним ставленням вважає, що культура чуючих осіб є ліпшою і більш очікуваною, ніж культура Глухих; що Глухі менш здібні та справні, ніж чуючі особи. Аудизм становить переконання, що життя без слуху є даремним і нещасним, втрата слуху є трагедією, а Глухі особи повинні ідентифікуватися, передусім, з чуючими людьми. Така форма дискримінації з'являється тоді, коли Глуха людина вважається особою, нездатною виконувати завдання, роботу, норми поведінки тільки тому, що не чує. Явище аудизму може з'явитися також і між членами спільноти Глухих. Глухі, які не ідентифікуються з жестовою мовою та Культурою Глухих, часто вважають себе ліпшими від тих, які спілкуються між собою візуальною (жестовою) мовою та ідентифікуються зі своєю культурою. Цей термін може також вживатися також і до тих Глухих, які дискримінують чуючих людей (в такій ситуації говоримо про, так званий «дефізм», від англ. Deafism), що є наслідком довготривалої дискримінації та зневаги до потреб нечуючих осіб, які розвинули в собі шовіністичне переконання, що ліпшим є той, хто чує.

Розділ 11.
**Корисні
контакти**

В Україні працюють осередки та відділення Українського товариства глухих. Пропонуємо список контактних даних осередків УТОГ.

Адреси обласних організацій УТОГ

Кримська автономно-республіканська організація УТОГ

95001, м. Сімферополь, вул. Жовтнева, 22,
тел./факс: (0652) 27-32-69. crimea_utog@ukr.net

Вінницька обласна організація УТОГ

21000, м. Вінниця, вул. Островського, 133,
тел./факс: (0432) 35-27-03. vinnitsa_utog@ukr.net

Волинська обласна організація УТОГ

43000, м. Луцьк, вул. Винниченка, 51/2, п/с. 89,
тел./факс: (03322) 4-44-40. utog_volyn@ukr.net

Дніпропетровська обласна організація УТОГ

49054, м. Дніпропетровськ, проспект Кірова, 50-в,
тел./факс: (0562) 93-10-97. utog.dnepr@gmail.com

Донецька обласна організація УТОГ

83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45,
тел./факс: (062) 305-42-63. donetsk_utog@ukr.net

Житомирська обласна організація УТОГ

10003, м. Житомир, пров. Парковий, 4,
тел./факс: (0412) 37-40-45. zutog@mail.ru

Закарпатська обласна організація УТОГ

88006, м. Ужгород, вул. Лобачевського, 26,
тел./факс: (03122) 2-59-27. zakarpat_utog@ukr.net

Запорізька обласна організація УТОГ

69063, м. Запоріжжя, вул. Кірова, 73,
тел./факс: (061) 764-39-18. zaporozhye_utog@ukr.net

Івано-Франківська обласна організація УТОГ

76018 м. Івано-Франківськ, вул. Січових Стрільців, 28
тел.: (0342) 75-24-62. iv-frankivsk_utog@ukr.net

Київська організація УТОГ

02002, м. Київ, вул. Луначарського, 14, кв. 2
тел.: (044) 541-11-13; тел./факс: (044) 541-09-61. kiev_utog@ukr.net

Кіровоградська обласна організація УТОГ

25013, м. Кіровоград, вул. Андріївська, 66-а,
тел./факс: (0522) 33-35-74. kirovograd_utog@ukr.net

Луганська обласна організація УТОГ

91011, м. Луганськ, вул. Челюскінців, 16,
тел./факс: (0642) 58-81-39. luhansk_utogorg@ukr.net

Львівська обласна організація УТОГ

79020, м. Львів, вул. Окуневського, 1
тел./факс (032) 252-29-46. lviv_utog@ukr.net

Миколаївська обласна організація УТОГ

54030, м. Миколаїв, вул. Артилерійська, 10,
тел./факс: (0512) 37-71-77. mkutog@mail.ru, mk-romashka@mail.ru

Одеська обласна організація УТОГ

65045, м. Одеса, вул. Новосельського, 93,
тел./факс: (0482) 26-17-36. odesa_utog@ukr.net

Полтавська обласна організація УТОГ

36024, м. Полтава, вул. Р. Люксембург, 34,
тел./факс: (05322) 7-52-29. poltava_utog@ukr.net

Рівненська обласна організація УТОГ

33000, м. Рівне, вул. Набережна, 28,
тел./факс: (0362) 22-42-67. dikovitska@ukr.net

Сумська обласна організація УТОГ

40030, м. Суми, вул. Набережна р. Стрілки, 2,
тел./факс: (05422) 27-33-00. utogsumy@meta.ua

Тернопільська обласна організація УТОГ

46000, м. Тернопіль, вул. Б. Лепкого, 2-А,
тел./факс: (0352) 51-07-44, nadija-kosovska@mail.ru

Харківська обласна організація УТОГ

61022, м. Харків, вул. Тургенівська, 2,
тел./факс: (0572) 43-12-24. khooutog@mail.ru

Херсонська обласна організація УТОГ

73008, м. Херсон, вул. І. Кулика, 77,
тел./факс: (0552) 22-53-25. kherson_utog@ukr.net

Хмельницька обласна організація УТОГ

29001, м. Хмельницький, вул. Пилипчука, 26/1,
тел./факс: (0382) 79-48-64. khmelnytsk_utog@ukr.net

Черкаська обласна організація УТОГ

18015, м. Черкаси, вул. Піонерська, 17, кв. 40,
тел./факс: (0472) 45-85-43. cherkas_utog@ukr.net

Чернівецька обласна організація УТОГ

58000, м. Чернівці, вул. Головна, 52,
тел./факс: (03722) 52-42-83. chernivtsi_utog@ukr.net

Чернігівська обласна організація УТОГ

14013, м. Чернігів, вул. Шевченка, 24,
тел.: (04622) 3-34-32; тел.: (04622) 3-33-19;
факс: (0462) 95-29-17. chernigovutog@mail.ru

Адреси закладів культури УТОГ**Білоцерківський будинок культури УТОГ**

09117, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Б. Хмельницького, 8,
тел.: (04563) 5-11-10.

Бродівський районний будинок культури УТОГ

80600, м. Броди, вул. Залізнична, 13,
тел.: (03266) 4-43-63.

Вінницький обласний будинок культури УТОГ

21000, м. Вінниця, вул. Островського, 133,
тел.: (0432) 35-37-49.

Дніпропетровський обласний будинок культури УТОГ

49054, м. Дніпропетровськ, проспект Кірова, 50-в,
тел.: (0562) 93-05-49.

Донецький обласний будинок культури УТОГ

83056, м. Донецьк, вул. Павла Поповича, 87,
тел.: (0622) 58-22-35.

Макіївський районний будинок культури УТОГ

86102, м. Макіївка, вул. Рябініна, 1.

Дрогобицький районний будинок культури УТОГ

82100, м. Дрогобич, вул. Володимира Великого, 80,
тел.: (03244) 2-13-41.

Єнакіївський районний будинок культури УТОГ

86400, м. Єнакієве, вул. Тіунова, 24,
тел.: (06252) 5-42-49.

Житомирський обласний будинок культури УТОГ

10000, м. Житомир, вул. Шелушкова, 77-а,
тел.: (0412) 37-20-59.

Запорізький обласний будинок культури УТОГ

69063, м. Запоріжжя, вул. Кірова, 73,
тел.: (061) 224-42-67.

Івано-Франківський обласний будинок культури УТОГ

76018, м. Івано-Франківськ, вул. Січових Стрільців, 28,
тел.: (0342) 75-07-38.

Кіровоградський обласний будинок культури УТОГ

25013, м. Кіровоград, вул. Андріївська, 66-а,
тел.: (0522) 33-01-28.

Культурний центр УТОГ

03049, м. Київ, вул. Курська, 6
тел.: (044) 248-41-03, тел./факс: (044) 243-05-10,
email: kcutog@ukr.net, <http://www.i-deaf.com.ua/>

Луганський обласний будинок культури УТОГ

91011, м. Луганськ, вул. Челюскінців, 16,
тел.: (0642) 54-64-52.

Луцький обласний будинок культури УТОГ

43000, м. Луцьк, вул. Л.Українки, 25,
тел.: (03322) 2-61-57.

Львівський обласний центр культури та дозвілля УТОГ

79014, м. Львів, вул. Некрасова, 45

Миколаївський обласний будинок культури УТОГ

54000, м. Миколаїв, вул. Садова, кут Скороходова, 81-а,
тел.: (0512) 24-80-17.

Одеський обласний центр культури та відпочинку УТОГ

65045, м. Одеса, вул. Кузнечна, 48, тел.: (0482) 22-80-54.

Полтавський обласний будинок культури УТОГ

36024, м. Полтава, вул. Р. Люксембург, 34, тел.: (05322) 7-50-98.

Рівненський обласний будинок культури УТОГ

33000, м. Рівне, вул. Набережна, 28,

тел.: (0362) 22-35-34.

Сімферопольський обласний будинок культури УТОГ

95000, м. Сімферополь, вул. Лескова, 39,

тел.: (0652) 23-22-37.

Сумський обласний будинок культури УТОГ

40030, м. Суми, вул. Набережна р. Стрілки, 2,

тел.: (0542) 27-33-08.

Тернопільський обласний будинок культури УТОГ

46024, м. Тернопіль, вул. Богдана Лепкого, 12,

тел.: (0352) 26-94-44.

Ужгородський обласний будинок культури УТОГ

88006, м. Ужгород, вул. Лобачевського, 26,

тел./факс: (03122) 2-59-79.

Харківський обласний будинок культури УТОГ

61000, м. Харків, вул. Сухумська, 5,

тел.: (0572) 47-72-94.

Херсонський обласний будинок культури УТОГ

73008, м. Херсон, вул. І. Кулика, 77,

тел.: (0552) 26-42-39.

Хмельницький обласний будинок культури УТОГ

29001, м. Хмельницький, вул. Пилипчука, 26/1,

тел.: (03822) 6-46-87.

Черкаський обласний будинок культури УТОГ

18000, м. Черкаси, вул. Фрунзе, 73,

тел.: (0472) 47-43-33.

Чернівецький обласний будинок культури УТОГ

58000, м. Чернівці, вул. Червоноармійська, 1-а,

тел.: (0372) 2-54-06.

Чернігівський обласний будинок культури УТОГ

14013, м. Чернігів, вул. Шевченка, 24,

тел.: (0462) 95-31-16.

Адреси територіальних організацій УТОГ

Кримська автономно-республіканська організація УТОГ

Джанкойська ТО УТОГ

96100, Кримська АР, м. Джанкой, вул. Калініна, 12-а

Євпаторійська ТО УТОГ

97102, Кримська АР, м. Євпаторія, вул. Караєва, 9

Керченська ТО УТОГ

98300, Кримська АР, м. Керч, вул. Театральна, 20

Севастопольська ТО УТОГ

99038, Кримська АР, м. Севастополь,
проспект Жовтневої Революції, 89, тел. (0692) 42-64-97

Сімферопольська ТО УТОГ

95000, Кримська АР, м. Сімферополь, вул. Жовтнева, 22
тел./факс: (0652) 24-81-69

Феодосійська ТО УТОГ

98100, Кримська АР, м. Феодосія, вул. Земська, 1
тел. (0262) 3-17-83

Ялтинська ТО УТОГ

98600, Кримська АР, м. Ялта, провулок Чорноморський, 6

Вінницька обласна організація УТОГ

Вінницька ТО УТОГ

21001, м. Вінниця, вул. Островського, 121, тел. (0432) 67-08-46

Гайсинська ТО УТОГ

23700, Вінницька область, м. Гайсин,
вул. Богдана Хмельницького, 21, тел. (0234) 2-50-81

Жмеринська ТО УТОГ

23100, Вінницька область, м. Жмеринка, вул. Трудова, 4-а
тел. (0232) 2-03-66

Козятинська ТО УТОГ

22100, Вінницька область, м. Козятин, вул. Грушевського, 36
тел. (0242) 2-11-18

Могилів-Подільська ТО УТОГ

24000, Вінницька область, м. Могилів-Подільський,
вул. Гоголя, 5, кв. 16, тел. (0237) 6-57-72

Волинська обласна організація УТОГ**Володимир-Волинська ТО УТОГ**

44700, Волинська область, м. Володимир-Волинський,
вул. професора Бобка, 25, тел.: (03342) 2-61-96

Ковельська ТО УТОГ

45000, Волинська область, м. Ковель, вул. Незалежності, 115-а,
тел.: (03352) 5-03-52

Луцька ТО УТОГ

43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 51 кв. 2,
тел./факс: (03322) 4-44-40

Дніпропетровська обласна організація УТОГ**Дніпропетровська ТО УТОГ**

49054, м. Дніпропетровськ, пр. Кірова, 50-в
тел.: (0562) 31-38-57

Дніпродзержинська ТО УТОГ

51925, Дніпропетровська область, м. Дніпродзержинськ,
вул. Кірова, 3, тел.: (0292) 3-83-72

Криворізька ТО УТОГ

50076, Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг,
вул. Балакіна, буд. 20, кв. 39, тел.: (024) 64-51-34

Нікопольська ТО УТОГ

53210, Дніпропетровська область, м. Нікополь,
вул. Каштанова, 51-а, тел.: (0262) 2-22-07

Новомосковська ТО УТОГ

51210, Дніпропетровська область, м. Новомосковськ,
вул. Зіни Білої, 4, тел.: (0293) 31-07-40

Павлоградська ТО УТОГ

54100, Дніпропетровська область, м. Павлоград,
вул. Карла-Маркса, буд. 21, кв. 72, тел.: (0232) 6-27-56

Синельниківська ТО УТОГ

52501, Дніпропетровська область, м. Синельниково,
вул. Виконкомівська, 44, тел.: (0263) 4-16-71

Донецька обласна організація УТОГ

Артемівська ТО УТОГ

84500, Донецька область, м. Артемівськ, вул. Артема, 43
тел.: (0627) 44-60-56

Горлівська ТО УТОГ

84617, Донецька область, м. Горлівка, вул. Комсомольська, 50
тел.: (24) 55-04-28

Докучаєвська ТО УТОГ

85740, Донецька область, м. Докучаєвськ, вул. Центральна, 44
тел.: (275) 3-25-21

Донецька ТО УТОГ

83056, м. Донецьк, вул. П. Поповича, 87
тел.: (062) 258-13-88

Костянтинівська ТО УТОГ

85114, Донецька область, м. Костянтинівка, вул. Жовтнева, 281
тел.: (272) 5-31-42

Краматорська ТО УТОГ

84313, Донецька область, м. Краматорськ,
буд. Машинобудівників, 23, тел.: (264) 1-93-37

Красноармійська ТО УТОГ

85300, Донецька область, м. Красноармійськ,
вул. Свердлова, 134, тел.: (239) 2-83-61

Макіївська ТО УТОГ

86102, Донецька область, м. Макіївка, вул. Рябініна, 1
тел.: (232) 6-14-84

Маріупольська ТО УТОГ

87525, Донецька область, м. Маріуполь,
вул. Богдана Хмельницького, 6, тел. (29) 37-21-08

Слов'янська ТО УТОГ

84100, Донецька область, м. Слов'янськ, вул. Карла Маркса, 11

Торезська ТО УТОГ

86600, Донецька область, м. Торез, вул. Леніна, 47

Житомирська обласна організація УТОГ

Бердичівська ТО УТОГ

13306, Житомирська область, м. Бердичів, вул. Богунська, 5
тел.: (0243) 2-67-41

Житомирська ТО УТОГ

10030, м. Житомир, пров. Парковий, 4 тел.: (0412) 37-40-45

Коростенська ТО УТОГ

11500, Житомирська область, м. Коростень,
вул. Табукашвілі, 27, кв. 15, тел.: (0242) 9-36-61

Коростишівська ТО УТОГ

12505, Житомирська область, м. Коростишів,
вул. Пролетарська, 50, тел.: (0230) 3-50-58

Новоград-Волинська ТО УТОГ

11700, Житомирська область, м. Новоград-Волинський,
вул. Соборності, 13

Овруцька ТО УТОГ

11106, Житомирська область, м. Овруч, вул. Радянська, 52
тел.: (0248) 4-21-06

Закарпатська обласна організація УТОГ

Великобerezнянська ТО УТОГ

89000, Закарпатська область, смт. Великий Березний,
вул. Шевченка, 12

Виноградівська ТО УТОГ

90300, Закарпатська область, м. Виноградово, вул. Пушкіна, 7
тел.: (0243) 2-26-59

Воловецька ТО УТОГ

89130, Закарпатська область, смт. Нижні Ворота,
вул. Центральна, 108

Мукачівська ТО УТОГ

89200, Закарпатська область, м. Мукачево,
вул. Возз'єднання, 28-б

Тячівська ТО УТОГ

90500, Закарпатська область, смт. Солотвино, вул. Жовтнева, 63

Ужгородська ТО УТОГ

88006, м. Ужгород, вул. Лобачевського, 26

тел.: (03122) 2-59-27

Хустська ТО УТОГ

90400, Закарпатська область, м. Хуст, вул. Небесної Сотні, 40

тел.: (0242) 4-42-38

Запорізька обласна організація УТОГ

Запорізька ТО УТОГ

69063, м. Запоріжжя, вул. Кірова, 73

тел/факс: (061) 224-42-67

Бердянська ТО УТОГ

71118, Запорізька область, м. Бердянськ, вул. Комунарів, 96,

тел/факс: (06153) 7-14-55

Мелітопольська ТО УТОГ

72300, Запорізька область, м. Мелітополь, вул. Каспійська, 5

Гуляйпільська ТО УТОГ

70200, Запорізька область, м. Гуляйполе, вул. Петровського, 32,

тел.: (06145) 4-13-69

Івано-Франківська обласна організація УТОГ

Івано-Франківська ТО УТОГ

76018, м. Івано-Франківськ, вул. Січових Стрільців, 28

тел.: (0342) 75-07-38

Коломийська ТО УТОГ

78200, Івано-Франківська область, м. Коломия,

вул. Чорновола, 25, тел.: (0233) 2-29-69

Калуська ТО УТОГ

77301, Івано-Франківська область, м. Калуш,

вул. С.Бандери, 24/9, тел.: (0272) 2-36-74

Київська організація УТОГ

Київська ТО УТОГ

02002, м. Київ, вул. Луначарського, буд. 14, кв. 2

тел./факс: (044) 541-09-61

Києво-Святошинська ТО УТОГ

02002, м. Київ, вул. Луначарського, буд. 14, кв. 2
тел./факс: (044) 541-09-61

Білоцерківська ТО УТОГ

09117, Київська область, м. Біла Церква,
вул. Богдана Хмельницького, 8, тел./факс: (04563) 5-11-10

Бориспільська ТО УТОГ

08302, Київська область, м. Бориспіль,
вул. Головатого, 4, каб. 226, тел./факс: (04595) 6-26-38.

Кіровоградська обласна організація УТОГ**Долинська ТО УТОГ**

28500, Кіровоградська область, м. Долинська, вул. Леніна, 43
тел./факс: (05234) 5-17-94

Кіровоградська ТО УТОГ

25013, м. Кіровоград, вул. Андріївська, 66-а,
тел./факс: (0522) 33-01-28

Олександрійська ТО УТОГ

28000, Кіровоградська область, м. Олександрія,
вул. 50-років Жовтня, 22, тел./факс: (05235) 7-30-70

Ульяновська ТО УТОГ

26400, Кіровоградська область, Ульяновський район,
м. Ульяновка, пров. Леніна, 14/2

Луганська обласна організація УТОГ**Кремінська ТО УТОГ**

92950, Луганська область, м. Кремінна, вул. Партизанська, 75

Краснолуцька ТО УТОГ

94500, Луганська область, м. Красний Луч, вул. Павловська, 39

Лисичанська ТО УТОГ

93105, Луганська область, м. Лисичанськ, БК імені Леніна

Луганська ТО УТОГ

91011, м. Луганськ, вул. Челюскінців, буд. 16,
тел./факс: (0642) 58-66-49

Ровеньківська ТО УТОГ

94700, Луганська область, м. Ровеньки, вул. Леніна, буд. 44

Старобільська ТО УТОГ

92760, Луганська область, м. Старобільськ, вул. Гаршіна, буд. 1

Стаханівська ТО УТОГ

94000, Луганська область, м. Стаханів, вул. Кірова, 46

Львівська обласна організація УТОГ**Львівська ТО УТОГ**

79014, м. Львів, вул. Некрасова, 45, тел.: (032) 275-99-15

Золочівська ТО УТОГ

80700, Львівська область, м. Золочів, вул. Пачовського, 3
тел.: (03265) 4-21-43

Перемишлянська ТО УТОГ

79058, м. Львів, вул. Окуневського, 1 тел.: (032) 252-29-46

Самбірська ТО УТОГ

81400, Львівська область, м. Самбір, вул. Чайковського, 2
тел.: (03236) 3-23-47

Стрийська ТО УТОГ

82400, Львівська область, м. Стрий, Майдан Ринок, 40
тел.: (03245) 5-73-36

Миколаївська обласна організація УТОГ**Вознесенська ТО УТОГ**

56500, Миколаївська область, м. Вознесенськ, вул. Ватутіна, 1
тел.: (0234) 4-24-36

Миколаївська ТО УТОГ

54055, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 81-а
тел.: (0512) 24-80-17

Новобузька ТО УТОГ

55600, Миколаївська область, м. Новий Буг, вул. Гагаріна, 2
тел.: (0251) 9-6-75

Первомайська ТО УТОГ

55200, Миколаївська область, м. Первомайськ,
вул. Набережна, 16, тел.: (0261) 4-24-47

Снігурівська ТО УТОГ

57300, Миколаївська область, м. Снігурівка, вул. Базарна, 5

Одеська обласна організація УТОГ

Балтська ТО УТОГ

66100, Одеська область, м. Балта, вул. Котовського, 226
тел.: (266) 2-28-85

Білгород-Дністровська ТО УТОГ

67700, Одеська область, м. Білгород-Дністровський,
вул. Кутузова, 25, тел.: (249) 2-46-38

Ізмаїльська ТО УТОГ

68601, Одеська область, м. Ізмаїл, пр. Суворова, 44
тел.: (241) 2-43-74

Котовська ТО УТОГ

66300, Одеська область, м. Котовськ, вул. 50-річчя Жовтня, 89/2
тел.: (262) 2-39-56

Одеська ТО УТОГ

65045, м. Одеса, вул. Ковальська, 48 тел.: (048) 722-80-54

Полтавська обласна організація УТОГ

Кременчуцька ТО УТОГ

39600, Полтавська область, м. Кременчук, вул. Московська, 9
тел.: (05322) 7-52-79

Лубенська ТО УТОГ

37500, Полтавська область, м. Лубни, вул. 2-гі Плітенці, 69
тел.: (05322) 7-52-79

Миргородська ТО УТОГ

37600, Полтавська область, м. Миргород, вул. Ковтуна, 6
тел.: (05355) 4-00-24, тел./факс: (05322) 7-52-79

Полтавська ТО УТОГ

36039, м. Полтава, вул. Рози Люксембург, 34,
тел.: (05322) 7-52-79, (063) 493-32-22

Чутівська ТО УТОГ

39800, Полтавська область, м. Чутово, вул. Леніна, 26
тел.: (05322) 7-52-79

Рівненська обласна організація УТОГ

Острозька ТО УТОГ

35801, Рівненська область, м. Острог, вул. Красностав, 1-а
тел.моб.: (067)155-80-69, e-mail: ostroh_utog@ukr.net

Рівненська ТО УТОГ

33013, м. Рівне, вул. Набережна, 28
тел.: (0362) 22-42-67, e-mail: rivne_utog@ukr.net

Сарненська ТО УТОГ

34503, Рівненська область, м. Сарни, вул. Л. Толстого, 20
тел.: (03655) 3-45-18, e-mail: utog_sarny@ukr.net

Сумська обласна організація УТОГ

Конотопська ТО УТОГ

41600, Сумська область, м. Конотоп, вул. Сарнавська, 2

Лебединська ТО УТОГ

42200, Сумська область, м. Лебедин, вул. Леніна, 5
тел.: (05445) 2-16-03

Сумська ТО УТОГ

40009, м. Суми, вул. Набережна р. Стрілки, 2
тел.: (0542) 27-33-08

Охтирська ТО УТОГ

42700, Сумська область, м. Охтирка, вул. Мішечкіна, 14-а
тел.: (05446) 2-28-77

Шосткинська ТО УТОГ

41100, Сумська область, м. Шостка, вул. Горького, 4-а

Тернопільська обласна організація УТОГ

Заліщицька ТО УТОГ

48600, Тернопільська область, м. Заліщики, вул. Ольжича, 48

Кременецька ТО УТОГ

47000, Тернопільська область, м. Кременець, вул. Шевченка, 75

Тернопільська ТО УТОГ

46023, м. Тернопіль, вул. Б. Лепкого, 12, тел.: (0352) 26-94-44

Чортківська ТО УТОГ

48500, Тернопільська область, м. Чортків, вул. Б. Лепкого, 1

Харківська обласна організація УТОГ

Зміївська ТО УТОГ

63404, Харківська область, м. Зміїв, вул. Леніна, 40
тел.: (0247) 3-30-48

Ізюмська ТО УТОГ

64300, Харківська область, м. Ізюм, вул. Хлібозаводська, 3
тел.: (0243) 2-31-00

Красноградська ТО УТОГ

63304, Харківська область, м. Красноград, вул. Леніна, 106
тел.: (0244) 7-28-30

Куп'янська ТО УТОГ

63700, Харківська область, м. Куп'янськ, вул. Садова, 20
тел.: (0242) 5-50-39

Лозівська ТО УТОГ

64602, Харківська область, м. Лозова, вул. Профінтерна, 5,
моб.тел.: (095) 737-65-39,
моб.тел.: (063) 498-03-00; (095) 891-36-90 — Кобзарєва Н.М

Харківська ТО УТОГ

61145, м. Харків, вул. Сухумська, 5, тел.: (057) 701-21-90

Херсонська обласна організація УТОГ

Генічеська ТО УТОГ

75500, Херсонська область, м. Генічеськ, вул. Петровського, 41
тел.: (0234) 3-24-01

Каховська ТО УТОГ

74800, Херсонська область, м. Каховка, вул. Луначарського, 15
тел.: (0236) 4-05-09

Херсонська ТО УТОГ

73008, м. Херсон, вул. І. Кулика, 77, тел.: (0552) 45-61-18

Хмельницька обласна організація УТОГ

Дунаєвецька ТО УТОГ

32400, Хмельницька область, м. Дунаївці, вул. Красінських, 12
мою.тел.: (096) 612-82-56

Кам'янець-Подільська ТО УТОГ

32316, Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський,
вул. Пушкінська, 39, тел.: (03849) 3-96-07

Полонська ТО УТОГ

30500, Хмельницька область, м. Полонне, вул. Гоголя, 124,
тел.: (03843) 3-10-11

Хмельницька ТО УТОГ

29001, м. Хмельницький, вул. Пилипчука, 26/1
тел.: (03822) 65-55-31

Шепетівська ТО УТОГ

30400, Хмельницька область, м. Шепетівка, вул. Шварца, 6,
тел.: (03840) 5-26-79

Черкаська обласна організація УТОГ

Золотоніська ТО УТОГ

19700, Черкаська область, м. Золотоноша, вул. Благовісна, 17
тел.: (0237) 5-25-13

Смілянська ТО УТОГ

20700, Черкаська область, м. Сміла, вул. Леніна, буд. 88, оф. 76

Уманська ТО УТОГ

20300, Черкаська область, м. Умань, вул. Ворошилова,
буд. 12, оф. 1, тел.: (0244) 5-24-64

Черкаська ТО УТОГ

18002, м. Черкаси, вул. Фрунзе, буд. 73
тел.: (0472) 37-43-33

Шполянська ТО УТОГ

20600, Черкаська область, м. Шпола, вул. Лермонтова, 3
тел.: (0241) 5-42-11

Чернівецька обласна організація УТОГ

Вижницька ТО УТОГ

59200, Чернівецька область, м. Вижниця, вул. Українська, 36-а
тел.: (03730) 2-27-56

Сокирянська ТО УТОГ

60200, Чернівецька область, м. Сокиряни, вул. Гастело, 7
тел. (03739) 2-01-09

Чернівецька ТО УТОГ

58000, м. Чернівці, вул. Головна, 52
тел.: (0372) 52-54-06

Чернігівська обласна організація УТОГ

Бахмацька ТО УТОГ

16500, Чернігівська область, м. Бахмач, вул. Південна, 3
тел./факс: (04635) 2-16-52

Козелецька ТО УТОГ

17000, Чернігівська область, г. Козелець, вул. І.Франка, 15

Ніжинська ТО УТОГ

16600, Чернігівська область, м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 1
тел./факс: (04631) 2-36-05

Новгород — Сіверська ТО УТОГ

16000, Чернігівська область, м. Новгород-Сіверський,
вул. Пушкіна, 2-а, тел./факс: (04658) 2-12-36

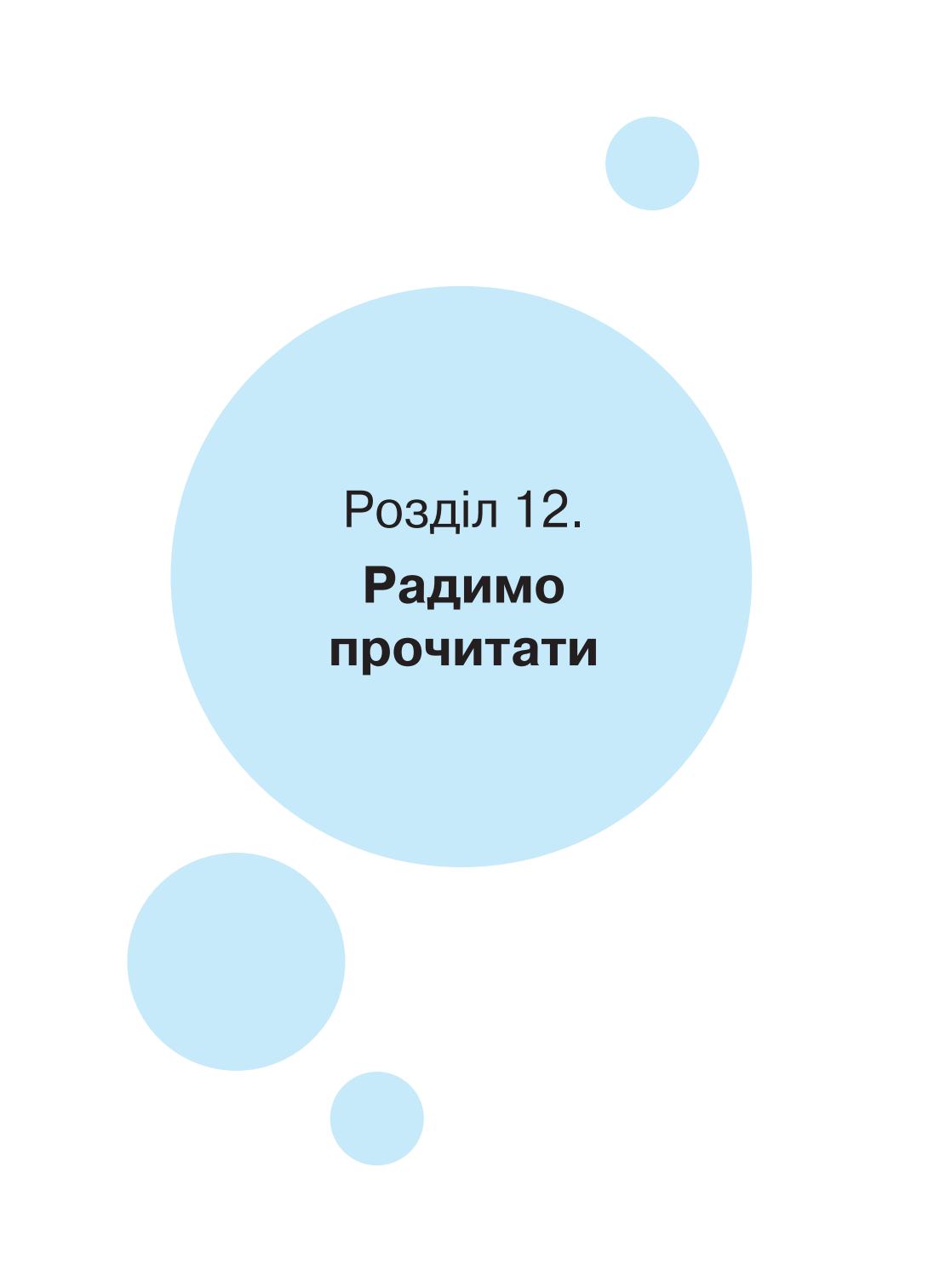
Прилуцька ТО УТОГ

17501, Чернігівська область, м. Прилуки,
провулок Залізничний, 9, тел./факс: (04637) 3-20-37

Чернігівська ТО УТОГ

14013, м. Чернігів, вул. Шевченка, 24
тел.: (04622) 3-34-32

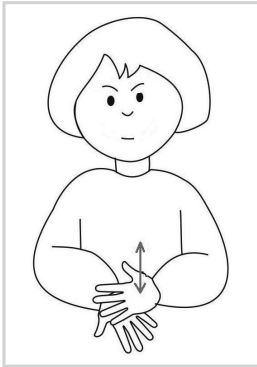

Розділ 12.
**Радимо
прочитати**

Рекомендована література:

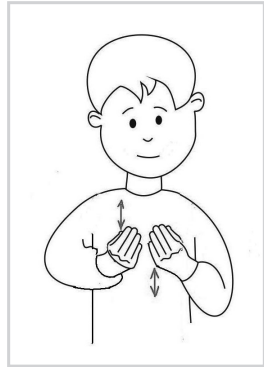
1. Базоев В.З., Паленный В.А. Человек из мира тишины / В.З. Базоев, В.А. Паленный. — М.: ИКЦ «Академкнига», 2002. — 816 с.
2. Дитина зі світу тиші : на допомогу батькам нечуючої дитини /науково-методичний посібник / [уклад.: Зборовська Н.А. та ін.], [за ред. Кульбіди С.В.]. — К.: Пед. думка, 2008. — 183 с.
3. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В.В. Засенко]. — Вип. 1. — К.: ПП: Актуальна освіта, 2006. — 175 с.
4. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В.В. Засенко]. — Вип. 2. — К.: ПП: Актуальна освіта, 2007. — 282 с.
5. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В.В. Засенко]. — Вип. 3. — К.: Пед. думка, 2008. — 192 с.
6. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В.В. Засенко]. — Вип. 4. — К.: Центродрук, 2009. — 349 с.
7. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В.В. Засенко]. — Вип. 5. — К.: Актуальна освіта, 2010. — 306 с.
8. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В.В. Засенко]. — К.: О.Т. Ростунов, 2011. — Вип. 6. — 349 с.
9. Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць / [гол. ред. В.В. Засенко]. — Вип. 7. — К.: О.Т. Ростунов, 2012. — 349 с.
10. Зайцева Г.Л. Жест и слово: Сборник научных и методических статей / Г.Л. Зайцева. — М., 2006. — 631 с.
11. Збірка програм з вивчення української жестової мови / С.В. Кульбіда, І.І. Чепчина, Н.Б. Адамюк, Н.В. Іванюшева. // Поліграфічний центр УТОГ. — Київ, 2008. — 328 с.
12. Іванюшева Н.В., Зуєва Є.М. Відеословник жестової мови / Н.В. Іванюшева, Є.М. Зуєва. — Київ, 2000.
13. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху [за ред. С. Кульбіди, І. Чепчиної, Н. Адамюк та ін.]. — Київ: СПКТБ УТОГ, 2011. — 53 с.
14. Кульбіда С.В., Чепчина І.І., Адамюк Н.Б., Іванюшева Н.В. Український жести́вник для батьків // НАПН України, Ін-т спец. педагогіки, Лаб. жестової мови, Укр. тов.-во глухих. — К.: СПКТБ УТОГ, 2011. — 380 с.
15. Кульбіда С.В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих: монографія / С.В. Кульбіда. — К.: ТОВ «Поліпром», 2010. — 503 с.
16. Кульбіда С.В. Українська дактилологія: Науково-методичний посібник. — К: Педагогічна думка, 2007. — 256 с.
17. Програма спеціальних загальноосвітніх шкіл для глухих дітей (проект) Українська жестова мова. 1–4 класи / [укл.: Грищенко Є.С., Стьопкін В.В.]. — К.: «Богдана», 2004. — 48 с.
18. Український тематичний відеословник жестової мови: Навчально-методичний посібник. — К.: УТОГ, 2003.

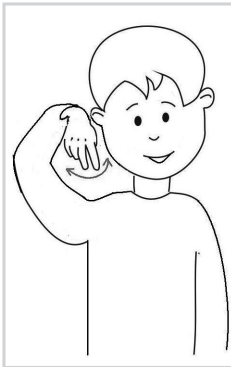
БРУДНО

ВИДЕЛКА

ГРАТИСЯ

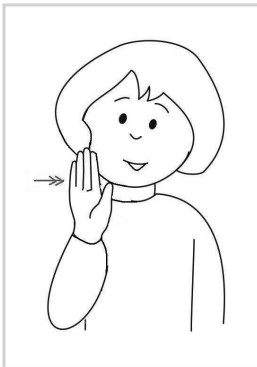
ВИШНЯ

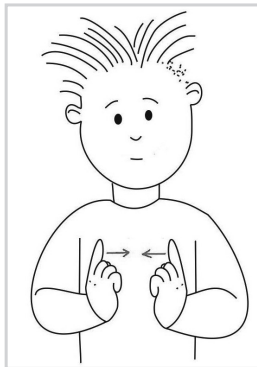
ВЧИТЕЛЬ

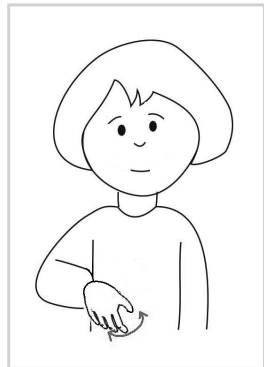
ДІД

ДІВЧИНКА

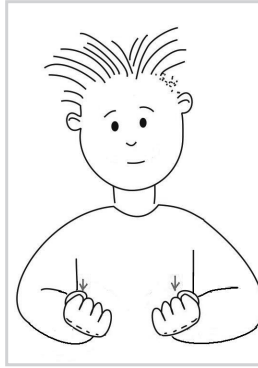
ЗУСТРІЧАТИСЯ

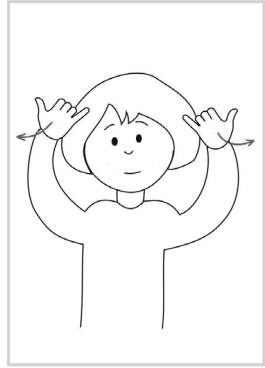
КРАН

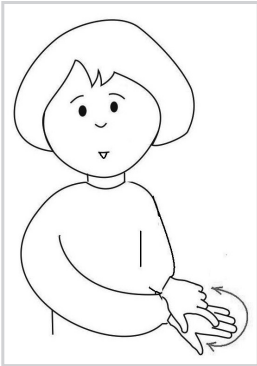
ЇСТИ

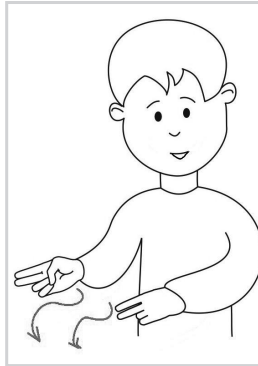
КАСТРЮЛЯ

КОРОВА

КИМНАТИ

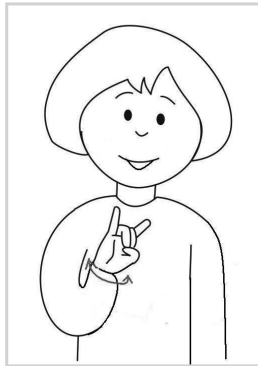
КОВЗАТИСЯ

КРИЧАТИ

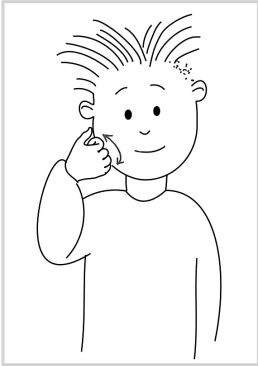
КУПУВАТИ

ЛЯЛЬКА

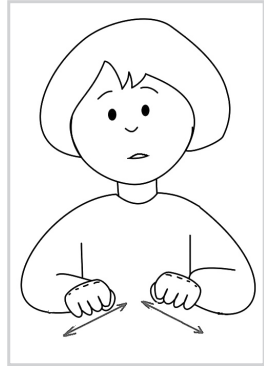
МАЛЮВАТИ

БАБУСЯ

БЛИСКАВКА

БІГТИ

БІЙКА

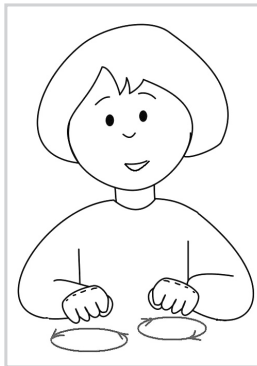
КУРКА

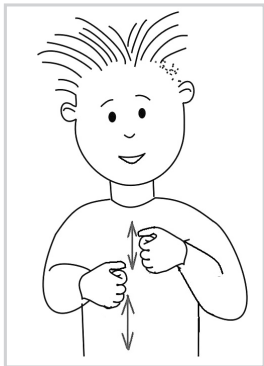
ЛЕЖАТИ

ЛІЧИТИ

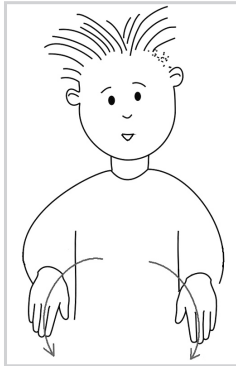
МИТИ ПІДЛОГУ

МИТИСЯ

МОРКВА

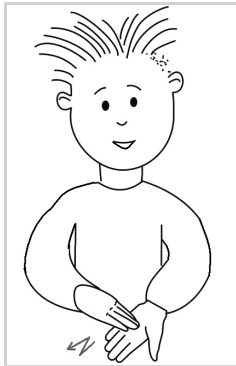
ПАДАТИ

ПАПІР

ПЕРЕЖИВАННЯ

ПИСАТИ

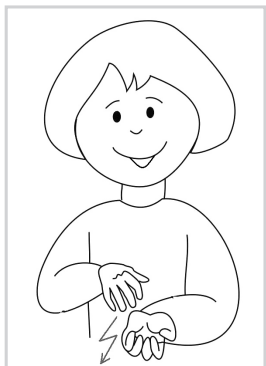
ПЛАКАТИ

РАХУВАТИ

ПРАТИ

РЕГІТ

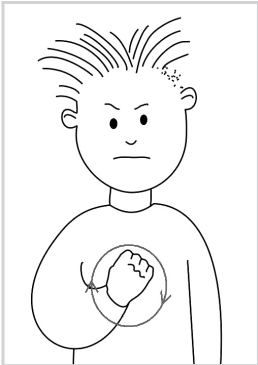
РИДАТИ

РОЗПОВІДАТИ

РОЗЧИСУВАТИСЯ

СЕРДИТИСЯ

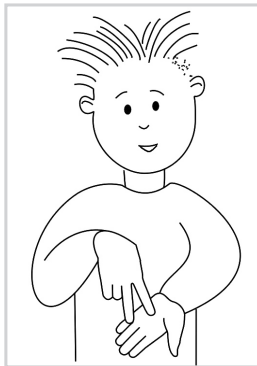
СЛУХАТИ

СМІЯТИСЯ

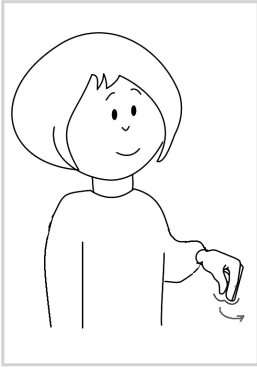
СПІЛКУВАТИСЯ

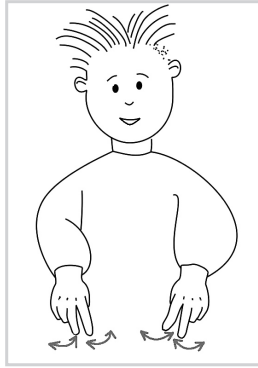
СТОЯТИ

СУМНИЙ

СІЛЬ

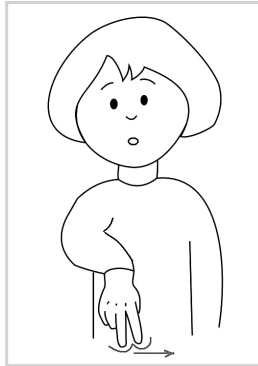
ТАНЦЮВАТИ

ТРАМВАЙ

УМИВАТИСЯ

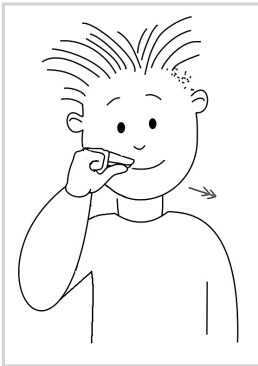
ХОДИТИ, ЙТИ

ХОЛОДНО

ЦУКОР

ЧАЙ

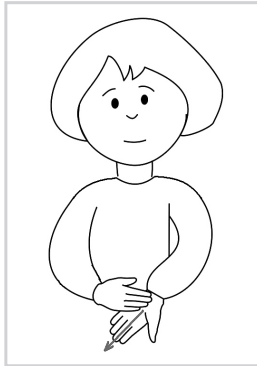

ЧАЙНИК

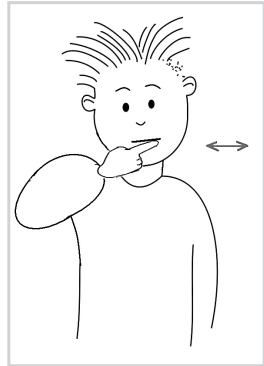

ЧАШКА

ЧИСТИЙ

ЧИСТИТИ ЗУБИ

ЧИТАТИ

ШИТИ

ЩІТКА

ЯБЛУКО

Порадник для батьків нечуючих дітей

Укладачі: Є. Твардовська
І. Блументаль
І. Чепчина
Н. Адамюк
Н. Каменська

Художнє оформлення: П. Моргунов

Комп'ютерна верстка: П. Моргунов

Підп. до друку 11.03.15. Формат 60x84/16.

Папір офсетний.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 9,3.

Тираж 1000 примірників. Зам. № 15

Українське товариство глухих (УТОГ)

03150, Київ-150, вул. Велика Васильківська, 74.

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 1661 від 22.01.2004*

Поліграфічний центр УТОГ

03038, Київ-38, вул. Нововокзальна, 8.